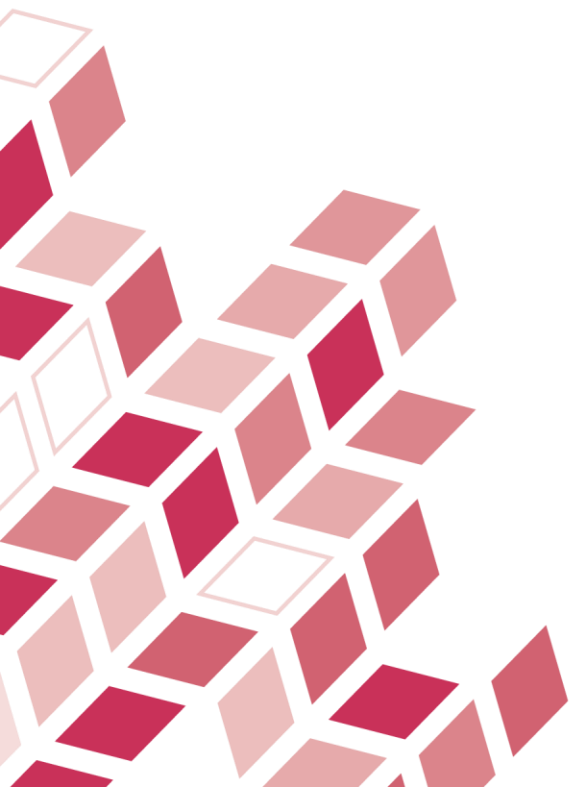

NOKUTs tilsynsrapporter

Evaluering av system for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Oslo

Februar 2014

Institusjon:	Universitetet i Oslo
Dato for vedtak:	13.02.2014
Sakkyndige:	dekan Hanne Kathrine Krogstrup, Aalborg Universitet (leder) studiedirektør Bjørn J. Monstad, Universitetet i Agder professor Anne Marte Tronsmo, Universitetet for miljø- og biovitenskap professor Elin Nesje Vestli, Høgskolen i Østfold dekan og professor Geir E. Øien, NTNU student Amund Aarvelta, NTNU
Saksnummer:	11/582

Forord

Ifølge lov om universiteter og høyskoler skal alle institusjoner som tilbyr høyere utdanning, ha et system for kvalitetssikring av utdanningen. NOKUT har fått i oppdrag å evaluere institusjonenes system for kvalitetssikring. Det skal ikke gå mer enn seks år mellom hver gang en institusjon sitt kvalitetssystem blir evaluert. Den sakkyndige komiteen som har evaluert system for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Oslo besøkte institusjonen 4. juni og 27.-29. august 2013, og leverte sin rapport 09.12.13. Komiteen hadde følgende sammensetning:

- dekan Hanne Kathrine Krogstrup, Aalborg Universitet (leder)
- studiedirektør Bjørn J. Monstad, Universitetet i Agder
- professor Anne Marte Tronsmo, Universitetet for miljø og biovitenskap
- professor Elin Nesje Vestli, Høgskolen i Østfold
- dekan og professor Geir E. Øien, NTNU
- student Amund Aarvelta, NTNU

Seniorrådgiver Gerhard Yngve Amundsen og seniorrådgiver Wenche Froestad i NOKUT var komiteens sekretærer. NOKUT ønsker å takke den sakkyndige komiteen for vel utført arbeid. NOKUT vil også takke alle ansatte og studenter ved Universitetet i Oslo som har bidratt til komiteens arbeid gjennom intervjuer mv. Denne tilsynsrapporten består av rapporten fra den sakkyndige komiteen og Universitetet i Oslo uttalelse til den sakkyndige rapporten. Begge disse dokumentene var grunnlaget for behandlingen i NOKUTs styre 13.2. 2014, hvor følgende vedtak ble fattet:

Systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Oslo godkjennes.

Oslo, 13. februar 2014

Terje Mørland
direktør

Innhold

1	 Evaluering av universiteters og høgskolers system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten	1
1.1	Evaluering av system for kvalitetssikring av utdanning ved Universitetet i Oslo.....	1
2	 Kvalitetssikringssystemet og kvalitetsarbeidet ved Universitetet i Oslo	2
2.1	Presentasjon av institusjonen.....	2
2.2	Presentasjon av kvalitetssystemet ved Universitetet i Oslo.....	3
2.3	Komiteens valg av innretning av evalueringen	6
3	 Kvalitetssikring av studieprogram – belyst ved praksis og erfaring fra systematisk kvalitetsarbeid ved to bachelorprogrammer	7
3.1	Det samfunnsvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av studieprogram .	8
3.1.1	Systematisk kvalitetsarbeid ved Bachelor i statsvitenskap	9
3.2	Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av studieprogram	13
3.2.1	Systematisk kvalitetsarbeid ved Bachelor i Fysikk, astronomi og meteorologi	15
4	 Kvalitetssikring av forskerutdanningen – belyst ved praksis og erfaring fra systematisk kvalitetsarbeid ved to ph.d.-programmer	18
4.1	Universitetet i Oslos kvalitetssystem for ph.d.-program	18
4.2	Det samfunnsvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av ph.d.-program	20
4.3	Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av ph.d.-program.....	24
4.4	Kvalitetssikring av forskerutdanningen – en oppsummering	26
5	 Samlet vurdering av kvalitetssystemet i lys av NOKUTs evalueringskriterier	27
5.1	Stimulans til kvalitetsarbeid og kvalitetskultur	27
5.2	Mål, plan og ledelsesforankring	28
5.3	Innhenting av dokumentert informasjon om kvalitet i studiene	29
5.4	Analyse, vurdering og rapportering.....	30
5.5	Bruk av kunnskap til kvalitetsforbedring	31
6	 Konklusjon – har Universitetet i Oslo et tilfredsstillende system for kvalitetssikring av utdanningen?	32
7	 Komiteens råd om videreutvikling av kvalitetsarbeidet	33
8	 Vedlegg.....	33

8.1	Program for den sakkyndige komiteens hovedbesøk ved institusjonen	33
8.2	Den sakkyndige komiteens mandat	36
8.3	Dokumentasjon fra Universitetet i Oslo	37
8.4	NOKUTs evalueringskriterier	38

1 Evaluering av universiteters og høyskolars system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten

I forskrift til lov om universiteter og høyskoler heter det at «Universiteter og høyskoler skal ha et system for sitt kvalitetssikringsarbeid som sikrer kontinuerlige forbedringer, gir tilfredsstillende dokumentasjon av arbeidet og avdekker sviktende kvalitet» (§ 2–1, (1)).

Kvalitetssikringssystemet er utdanningsinstitusjonenes redskap for å skaffe seg nødvendig kunnskap for å kunne vurdere kvaliteten i egne utdanningstilbud. Innenfor rammene av lov og forskrift er det institusjonene selv, som ut fra egen størrelse, faglige profil og andre forhold ved institusjonen, bestemmer hvordan systemet skal utformes.

I henhold til lov om universiteter og høyskoler er det NOKUTs oppgave å evaluere institusjonenes systemer for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten etter kriterier som organet fastsetter. NOKUT har gjennomført slike evalueringer siden 2003, og innledet våren 2009 sin andre runde med dene type evalueringer. Evalueringskriteriene er i andre runde i større grad rettet inn mot å vurdere institusjonenes bruk og nytte av kvalitetssikringssystemene.

NOKUT bruker sakkyndige komiteer i sine evalueringer. Komiteene skal vurdere hvorvidt institusjonene tilfredsstillende oppfyller kravene til kvalitetssikring av egne studietilbud. En evaluering av et kvalitetssikringssystem er således ikke en faglig vurdering av innhold og kvalitet i de enkelte studier, men en evaluering av institusjonens systematiske arbeid for å sikre og forbedre slik kvalitet.

Den sakkyndige komiteen baserer sine vurderinger på dokumentstudier og på samtaler med relevante aktører ved institusjonen. Det gjennomføres to institusjonsbesøk. Under det innledende besøket diskuterer institusjonsledelsen og evalueringskomiteen status i kvalitetsarbeidet og innretningen på evalueringen. Komiteens hovedbesøk ved institusjonen vil inneholde samtaler med ulike grupper og aktører. Komiteen kan her velge å gå mer detaljert inn i utvalgte deler av institusjonens kvalitetssikringssystem og kvalitetssikringsarbeid.

1.1 Evaluering av system for kvalitetssikring av utdanning ved Universitetet i Oslo

Den sakkyndige komiteen som har evaluert systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Oslo har bestått av:

- dekan Hanne Kathrine Krogstrup, Aalborg Universitet (leder)
- studiedirektør Bjørn J. Monstad, Universitetet i Agder
- professor Anne Marte Tronsmo, Universitetet for miljø- og biovitenskap
- professor Elin Nesje Vestli, Høgskolen i Østfold
- dekan Geir E. Øien, NTNU
- student Amund Aarvelta, NTNU

Seniorrådgiver Gerhard Yngve Amundsen og seniorrådgiver Wenche Froestad i NOKUT har vært komiteens sekretærer. Komiteen besøkte institusjonen 04.06.2013 og 27.-29.08. 2013. I det innledende besøket hadde komiteen samtaler med universitetsledelsen og med tillitsvalgte studenter. Ved hovedbesøket hadde komiteen samtaler med studenter, ph.d.-kandidater, ansatte i undervisnings-

og forskerstillinger, programledere, tilsynssensorer, representanter for programråd og programstyre for ph.d.-programmene, fakultetsledelsen og representanter for studieutvalget ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN-fakultetet)-fakultetet og forum for studiespørsmål ved det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV-fakultetet). Oversikt over tilsendt dokumentasjon og program for hovedbesøket er lagt ved.

Før rapporten ble avlevert har institusjonen sett et utkast til rapport for å melde tilbake om eventuelle feil eller misforståelser.

Tilsynsrapporten er inndelt i syv kapitler. Kapittel 2 inneholder en kort presentasjon av UiO og kvalitetssystemet. Kapittel 3 og 4 omhandler de områdene komiteen har valgt å se nærmere på under hovedbesøket. Kapittel 5 er en vurdering av systemet i forhold til lov, forskrift og NOKUTs kriteriesett. Konklusjonen er i kapittel 6, og komiteens samlede oversikt over råd for videre utvikling av systemet er å finne i kapittel 7.

Universitetets kvalitetssikringssystem ble evaluert og godkjent av NOKUT i 2007, og i henhold til vedtatt syklus skal systemet evalueres hvert sjette år som innebærer i 2013.

2 Kvalitetssikringssystemet og kvalitetsarbeidet ved Universitetet i Oslo

2.1 Presentasjon av institusjonen

Universitetet i Oslo er landets største og eldste universitet. Det har åtte fakulteter, to museer og tett samarbeid med to universitetssykehus. Til sammen har de åtte fakultetene 31 institutter og 30 sentre. Blant sentrene er ni sentre for fremragende forskning, syv Marie Curie Training Sites, ett senter for fremragende utdanning og ett senter for fremragende innovasjon.

Det øverste organet for UiO er universitetsstyret, som består av 11 medlemmer med rektor som styreleder. Rektor velges ved UiO, mens universitetsdirektøren ansettes av styret. Rektor og universitetsdirektør har den daglige ledelsen av henholdsvis faglig og administrativ virksomhet.

Fakultetsstyret er det øverste organet ved hvert fakultet og ledes av en valgt dekan. Instituttene har instituttstyre med valgt eller tilsatt instituttleder.

Universitetet i Oslo oppgir at det per oktober 2012 hadde til sammen 27376 registrerte studenter. Det teologiske fakultet er det minste og Det humanistiske fakultet det største med henholdsvis 296 og 6418 registrerte studenter. Av de registrerte studentene utgjør bachelorgradsstudenter om lag 50 %, andelene studenter på 2-årig mastergrad om lag 25 % og den resterende andelen på 25 % er registrert på universitetets integrerte mastergrader/profesjonsutdanninger. UiO hadde ved årsskiftet 2012/13 3082 registrerte ph.d.-kandidater.¹

¹ Tall fra Database for statistikk om høyere utdanning (DBH).

Universitetet i Oslos overordnede styrende dokument, som skal angi rammene for virksomheten, gi retning og angi ambisjonsnivå, er *Strategi 2020 UiO: Universitetet i Oslo (vedtatt april 2010)*. Strategien har et tiårsperspektiv og dens hovedmål er at «UiO skal styrke sin internasjonale posisjon som et ledende forskningsuniversitet, gjennom nært samspill mellom forskning, utdanning, formidling og innovasjon.»².

2.2 Presentasjon av kvalitetssystemet ved Universitetet i Oslo

Kvalitetssystemet ved Universitetet i Oslo (UiO) ble vedtatt i 2004. Fra og med 2006 omfattet det samlede kvalitetssystemet også forskerutdanningen. Kvalitetssystemet ble godkjent av NOKUT i 2007 og er løpende revidert siden den gang. Universitet har fulgt opp flere av den forrige sakkyndige komiteens råd om videre utvikling av kvalitetsarbeidet. Blant annet er integreringen av kvalitetssystemet i et styrings- og rapporteringssystem gjennomført for ikke å ha to parallelle plan- og rapporteringssløyfer. Som følge av dette er den årlige kvalitetsrapporten til styret fra og med 2011 integrert i virksomhetsrapporteringene. Det er nylig etablert en ordning, benevnt *si fra ordning* for enklere å håndtere rapportering av klager og avvik vedørende læringsmiljøet, og det er tatt grep for å styrke systemforståelsen i kvalitetsarbeidet blant ansatte i undervisnings- og forskerstillinger uten lederansvar. Det er etablert arenaer for erfaringsutveksling og deling av god undervisningspraksis, innført et årlig studiekvalitetsseminar, og en nettbasert verktøykasse for evaluering av studier er opprettet.

I 2012 ble det gjort en større revisjon av systemet. Revisjonen hadde til hensikt å møte særlig tre utfordringer påpekt av studenter, fagmiljø og administrasjon. Evalueringer og rapportering oppleves av mange som unyttige, de skjedde for ofte og var for ressurskrevende. Kvalitetssystemet ble sett på som omfattende og byråkratisk. UiO fant at selve elementene i kvalitetssystemet i seg selv var hensiktsmessige, og disse ble videreført. Endringene bestod i at innholds krav til evalueringer av emner og program ble endret, slik at fakultetene ble gitt større autonomi enn tidligere. Man gikk for eksempel bort fra standardiserte maler for evalueringsrapportene. Enhetene ble gitt større frihet til å forme evalueringene utfra egne målsetninger og utfordringer. Evalueringsfrekvensen ble generelt senket og antall rapporter begrenset tallmessig, og systembeskrivelsen ble forenklet. Endringene er skjematisk fremstilt i dokumentasjonen fra UiO³:

² Universitetet i Oslo, *Evaluering av Universitetet i Oslos kvalitetssystem. Dokumentasjon til NOKUTs sakkyndige komite (3. mai 2013)*, s.19

³ *Ibid*, s.10

Skjematisk fremstilling av endringer i UiOs kvalitetssystem, gjort i revisjonen av systemet i 2012.

Element	Før	Nå
Periodisk evaluering av program	Hvert 4. år	Hvert 6. år. Krav om studentevaluering.
Underveisevaluering av program	Hvert år. Krav om studentevaluering.	Hvert år. Ikke krav om studentevaluering, fokus på resultater og drift.
Periodisk evaluering av emne	Første og andre gang emnet tilbys, deretter jevnlig, etter frekvens fastsatt av fakultetene.	Uendret
Underveisevaluering av emne	Hver gang emnet tilbys.	Uendret
Tilsynssensor	Rapport hvert år. Virkeperiode: 2 x 3 år	Rapporterer «jevnlig». Utvidet virkeperiode: 2 x 4 år

Det reviderte systemet er vedtatt av universitetsstyret i mai 2012. Fakultetene har satt i gang arbeidet med å tilpasse sin virksomhet til det nye systemet, og det skal i den forbindelse utarbeides fakultetsvise rutiner som konkretiserer de felles rammene i kvalitetssystemet. UiO skriver at det reviderte systemet fortsatt vil være i en implementeringsfase i 2013. Kvalitetssikring av ph.d.-utdanningen er foreløpig holdt utenfor arbeidet med å revidere kvalitetssystemet, men er planlagt revidert i 2013-2014.

I beskrivelsen av kvalitetssystemet understreker UiO at den store bredden og heterogeniteten i fagporteføljen og i organisasjonsstrukturen er et avgjørende premiss for kvalitetssystemet. Med forankring i universitets strategi er det lagt opp til et system som i størst mulig grad skal gi lokalt handlingsrom, samtidig som felles elementer skal sikre gjennomsiktighet og forutsigbarhet på tvers av organisasjonsnivåer og faggrenser.

Kvalitetssystemet for utdanningsvirksomheten ved UiO er bygget opp av tre hovedelementer:

- Systembeskrivelsen, en felles rammebestemmelse som plasserer ansvar og angir minimumskrav for evaluering av studiekvalitet.
- Fakultets- og instituttvise rutinebeskrivelser for evaluering av studier, der fakulteter og institutter fastsetter nærmere opplegg for kvalitetsarbeidet i tråd med systembeskrivelsen.
- Opplegg for erfaringsdeling på tvers av fakulteter og institutter, for eksempel verktøykasse for evaluering av studier⁴, idébank for undervisning⁵ og læring og årlige studiekvalitetsseminar.

⁴ Med følgende innhold: et utvalg av metoder til hjelp for fagmiljøene i planleggingen og den praktiske utførelsen av studentevalueringer

⁵ Med følgende innhold: eksempler fra egne ansatte på gode undervisnings- og læringsmetoder ved UiO

Systembeskrivelsen har syv kapitler med følgende innhold: *Innledning, plan- og styringsprosessen, studieprogram, emner, ph.d.-utdanningen, si fra systemet for studenter, supplerende undersøkelser.* Det er to vedlegg til systembeskrivelsen: *tabell over elementene i kvalitetssystemet og kvalitetssikring av ph.d.-program.* I den tabellfremstillingen av systemet er det angitt ni elementer: plan- og styringsprosessen, periodisk evaluering av program, underveisevaluering av program, periodisk evaluering av emne, underveisevaluering av emne, tilsynssensor, supplerende undersøkelser, si fra systemet og erfaringsdeling. Formål for hvert av elementene er beskrevet, ansvaret for det enkelte elementet i systemet og frekvens for gjennomføring av aktivitet er definert.

Det andre hovedelementet av systemet, *rutinebeskrivelser for evaluering av studier*, fastslår at fakulteter og institutter fastsetter nærmere opplegg for kvalitetsarbeid i overensstemmelse med systembeskrivelsen. Systembeskrivelsen krever at studieprogram skal evalueres underveis, periodisk, og ha tilsynssensor.

For ph.d.-utdanninger fastslår systembeskrivelsen at systemet er under revisjon, og det vises til det gjeldende systemet som er vedlagt systembeskrivelsen. Det gjeldende systemet for kvalitetssikring av ph.d.-programmer er fremstilt i tabellform, og angir rutiner og oppfølgingsansvar for programmenes tre hovedfaser: startfasen, gjennomføringsfasen og avslutningsfasen. I tillegg er det angitt i systemet at det bør gjennomføres evalueringer av ph.d.-programmene og stipendiatenes fagmiljø. Det skal videre rapporteres om kvaliteten i forskerutdanningen gjennom den ordinære årlige rapporteringen.

Det tredje hovedelementet av systemet omhandler *opplegg for erfaringsdeling*. Erfaringsdelingen skal stimuleres og støttes av forskjellige tiltak. Det er opprettet en idébank for undervisning og læring (2011), en nettbasert verktøykasse for evaluering av studier (lanseres 2013) og det arrangeres et årlig studiekvalitetsseminar ved universitetet. Av hensyn til omfanget av systembeskrivelsen understreker UiO at det kun er noen få fellestiltak som er omtalt i kvalitetssystemet. Omfanget av erfaringsdeling og spredning av god praksis er derfor ikke begrenset av det systemet omtaler, men kan omfatte flere tiltak.

Systembeskrivelsen inneholder et opplegg for etablering og nedlegging av studieprogram. Universitetsstyret fatter årlige vedtak om etablering og nedlegging av studieprogram, og dette utføres i henhold til et årshjul for programportefølje og opptakskammer samt Forskrift om studier og eksamen ved UiO. Gangen i behandling av slike saker er beskrevet på UiOs nettsider for de ansatte. Fakultetene har en årlig frist for å fremme saker for universitetsstyret, og når et studieprogram er etablert fastsetter fakultetsstyrene programbeskrivelsen i overensstemmelse med nevnte forskrift.

Beskrivelsen av de respektive fakultetenes kvalitetssystemer foreligger i mottatt dokumentasjon. Kvalitetssystemene adskiller seg ikke vesentlig fra hverandre når det gjelder struktur og oppbygging, og de legger til grunn den institusjonsomfattende systembeskrivelse. For noen av fakultetenes systemer mangler henvisning til UiOs idébank for undervisning og læring og til evaluering og rapportering av ph.d.-programmer. Detaljeringsnivået varierer, systemene er utformet med lokalt innhold og de varierer i språklig utforming.

Det medisinske fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet fremhever at formålet med kvalitetssystemet, primært er *kvalitetsforbedring* og sekundært har et kontrollerende formål. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet har nylig gjennomført en større revidering av kvalitetssystemet i overensstemmelse med dette, og vedtatt nytt system gjeldende fra og med juni 2013.

2.3 Komiteens valg av innretting av evalueringen

UiO har i redegjørelsen for studiekvalitetsarbeidet pekt på betydningen av å finne en balanse mellom standardisering og lokale tilpassinger i et kvalitetssystem. Universitetet påpeker at en stor og heterogen institusjon med sterke og egenartede fagtradisjoner ved fakultetene har behov for lokale tilpassinger i kvalitetsarbeidet. Samtidig har universitetet et behov for å standardisere det systematiske kvalitetsarbeidet på et institusjonelt nivå, for å sikre gjennomskiktighet og innsyn på tvers.

I NOKUTs evalueringer av institusjonenes systemer for kvalitetssikring skal komiteene alltid vurdere hvorvidt systemet sett under ett er tilfredsstillende vurdert i forhold til krav i Kunnskapsdepartementets forskrift og NOKUTs evalueringskriterier. I andre runde av evalueringer av kvalitetssikringssystemer vurderes systemer som allerede er godkjent. Evalueringene i andre runde retter større oppmerksomhet mot institusjonenes bruk og nytte av systemet. For å vurdere bruk og nytte av systemet, velger komiteene normalt å innrette evalueringen slik at utvalgte områder i kvalitetsarbeidet og kvalitetssystemet vurderes nærmere.

I det innledende møtet med UiO fremhevet universitetsledelsen den store betydningen utdanningen har, og hvordan den samspiller med forskningen. Ledelsen pekte på at det er helt avgjørende at det foreligger både et velfungerende kvalitetssystem for utdanningen og at hele organisasjonen føler et eierskap til systemet. I den nylig gjennomførte revisjonen har det vært en ambisjon om å styrke eierskapet til systemet i hele organisasjonen. Revisjonen innebar en endring av betegnelse fra «kvalitetssikringssystem» til «kvalitetssystem», som skulle synliggjøre utviklings- og forbedringsdimensjonen som det primære og «kontrolldimensjonen» som det sekundære ved det systematiske kvalitetsarbeidet. Det fremgår av dokumentasjonen at UiO, i likhet med andre universiteter og høyskoler, har hatt erfaringer med at ansatte i forsknings- og undervisningsstillinger har opplevd «kontrolldimensjonen» som noe negativt og demotiverende i forbindelse med kvalitetsarbeid. Universitetet har ved endring av betegnelse ønsket å synliggjøre en prioritering i retning av utvikling fremfor kontroll som viktig i systematisk kvalitetsarbeid.

Ved en institusjon av UiOs størrelse er avstanden fra det overordnede systemet til det konkrete og studienære kvalitetsarbeidet stor. Mellom øverste ledelse og de ansatte og studentenes arbeid med kvalitetssikring, er det ingen direkte kontakt. En viktig avklaring etter komiteens oppfatning er da hvordan krav i universitetets sentrale kvalitetssystem følges opp på fakultets- og instituttnivå og hvordan autonomi og ansvar håndteres innenfor rammene av et institusjonelt kvalitetssystem. Komiteen ønsket derfor å se nærmere på bruk og nytte av systemet i utvalgte områder av kvalitetsarbeidet nært til studienivået og videre se hvordan dette er tilpasset helheten i kvalitetssystemet. Komiteen valgte å se på:

- 1) Kvalitetssikring av studieprogram - belyst ved kvalitetssikring av to studieprogram ved to fakulteter
- 2) Kvalitetssikring av forskerutdanningen - belyst ved kvalitetssikring av to ph.d.-program

Systembeskrivelsen for alle fakultetene inngikk i dokumentasjonen komiteen fikk tilsendt. For å undersøke de to områdene innen kvalitetsarbeid og kvalitetssikring, valgte komiteen å studere forholdene ved: Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Dette er to fakulteter som er jevnstore målt i antall studenter. De har omtrent 5000 studenter hver, og ville kunne dokumentere bredden i det systematiske kvalitetsarbeidet ved universitetet. Av de til

sammen 165 studieprogrammene fordelt på første, andre og tredje syklus ved UiO, er 36 ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og 29 ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Programmene som ble valgt var Bachelor i statsvitenskap og Bachelor i fysikk, astronomi og meteorologi. Ved å velge bachelorgradsnivået ville undersøkelsen av systemets bruk og nytte omfatte et stort antall studenter og komiteen ville kunne se hvordan kvalitetssikring ble utført studienært og «nedenfra» og med utgangspunkt i kvalitetsarbeidet utført av studenter og de ansatte i undervisnings- og forskerstillinger.

Valget av å fokusere på kvalitetssikring av forskerutdanningen begrunnes med at UiO er landets største utdanningsinstitusjon for ph.d.-kandidater; derfor er det spesielt viktig for universitetet å ha et system som sikrer kvaliteten på denne utdanningen. Samtidig har forskerutdanningen vært i sterk endring de siste ti årene blant annet gjennom sterk økning i antallet ph.d.-kandidater og betydelige rammeverksendringer. Komiteen mener derfor det er viktig å undersøke om UiO har tilpasset kvalitetssystemet til disse endringsprosessene. Komiteen har valgt å se nærmere på kvalitetsarbeidet knyttet til forskerutdanningen på de samme to fakultetene, men har satt seg inn i systembeskrivelsen for samtlige fakulteter. Det matematisk-naturvitenskapelige, og Det samfunnsvitenskapelige fakultet har begge et stort antall ph.d.-kandidater, med henholdsvis 817 og 328 registrerte ph.d.-kandidater per 2012. Hvert fakultet har organisert forskerutdanningen i faginnretninger som er knyttet til instituttene/grunnenhetene, som alle er underlagt fakultetets ph.d.-program. Begge fakultetene organiserer flere sentre, også sentre for fremragende forskning.

Komiteen mener innretningen av evalueringen også kan belyse et tema som UiO inviterte komiteen til å reflektere over: avveiningen mellom tilpassing av kvalitetsarbeidet til lokale behov versus å standardisere evalueringene for å sikre gjennomsiktighet og innsyn på tvers.

3 Kvalitetssikring av studieprogram – belyst ved praksis og erfaring fra systematisk kvalitetsarbeid ved to bachelorprogrammer

Det sentrale kvalitetssystemet ved UiO angir rammer for å sikre kvalitet og videreutvikling av *studieprogram* (gjelder ikke ph.d.-program). Det skal gjennomføres periodisk evaluering, og underveisevaluering, og det skal benyttes tilsynssensor. Alle etablerte studieprogram skal ha en programbeskrivelse, som tar for seg det faglige innholdet, programmets oppbygning, dets målgruppe og arbeidslivsrelevans. Programbeskrivelsen skal gjennomgås jevnlig, for å sikre kvaliteten og samtidig legge grunnlaget for oppdatering av innholdet i beskrivelsen basert på evalueringsresultater og andre tilbakemeldinger.

Ansvaret for programevalueringer er tillagt programeier (kan være fakultet, senter, institutt) som utpeker et programråd og en programleder for hvert program. Disse har igjen ansvaret for at hvert studieprogram blir kvalitetssikret og videreutviklet i tråd med kvalitetssystemets krav, at forbedringsbehov blir vurdert, at eventuelle tiltak blir satt i gang og fulgt opp og at studenter får tilgang til evalueringsresultatene.

Det overordnede formålet med den periodiske evalueringen av et studieprogram er å gi grunnlag for faglige og strategiske vurderinger av behovet for endringer i eller nedleggelse av studieprogrammet. Det er universitetsstyret som årlig fatter vedtak om etablering og nedlegging av studieprogram. Det skal foretas en periodisk evaluering av helheten i hvert studieprogram innenfor en seksårsperiode. Det sentrale kvalitetssystemet inneholder detaljer om hvordan programevalueringen skal gjennomføres. Blant annet er det føringer for sammensetning av vurderingspaneler. Dette skal bestå av universitetsinterne og – eksterne representanter, det skal inneholde spesialistkompetanse på fagfeltet og en studentrepresentant.

En kortfattet underveisevaluering av studieprogram skal gjennomføres hvert år. Formålet er å vurdere behov for justering i programbeskrivelsen, eller i driften av programmet.

Tilsynsensorenes rolle i arbeidet med kvalitetssikring av studieprogram er å bidra til å sikre at grader ved UiO holder god standard, og at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Komiteen merker seg at tilsynsensorene ikke skal vurdere studentenes generelle kompetanse. Tilsynsensorene kan også benyttes i forbindelse med evaluering av emner, emneområder og fagområder.

Alle studieprogram består som kjent av emner, og i følge systemet skal også alle emner ha periodisk evaluering og underveisevaluering. Ansvar for disse prosessene er tillagt programeier, programråd og programleder. På emnenivå har emne-eier og emneansvarlig et definert ansvar og en rolle.

Komiteen anser at begge fakultetenes kvalitetssystemer er i tråd med de føringene som gis for kvalitetssikring av studieprogram i universitetets sentrale kvalitetssystem. Begge fakultetene har lagt opp til evaluering av programmer minst hvert sjetten år. Formålet med evalueringene skal i følge begge fakultetenes kvalitetssystem være å gi grunnlag for faglige og strategiske vurderinger av behovet for endringer eller nedleggelse av studieprogram, noe som er i overensstemmelse med UiOs sentrale føringer for slike evalueringer. Alle de tre elementene som hovedsystemet angir, inngår i de to fakultetenes kvalitetssystemer.

Hoveddelen av studentevalueringene frem til nå har vært gjennomført på emnenivå, men komiteen merker seg at det er en dreining i fokus mot evalueringer av hele program. Betydningen av å evaluere helheten i studieprogram er særlig fremhevet av Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, som nylig har opprettet en ordning med programrådgiver.

3.1 Det samfunnsvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av studieprogram

SV-fakultet har i sitt kvalitetssystem fastsatt rutiner og opplegg for både årlige underveisevalueringer av program, periodiske evalueringer av program og for bruk av tilsynssensorer. Alle disse tre elementene skal benyttes for å sikre og utvikle kvaliteten i programmene. Alle aktiviteter er plassert inn i et årshjul, som viser når aktiviteten skal gjennomføres og eventuelt når resultater publiseres.

Alle studieprogram skal evalueres årlig gjennom en *underveisevaluering*. Formålet er å vurdere å foreta justeringer i programbeskrivelsen eller i driften av programmet. Det skal fra og med 2014 utarbeides en kortfattet rapport i forbindelse med underveisevalueringene. Fakultetets webside

inneholder en elektronisk verktøykasse for studentevalueringer, og her fremkommer at studentene kan delta i periodiske programevalueringer. Det er anbefalt fire evalueringsformer i verktøykassen (tre er muntlig basert og én skriftlig). Disse er evalueringssmøte med utvalgte studenter, fra ca 30 studenter og oppover, samrådsmøter med opptil ca 100 studenter, intervjuer fra ca 30 studenter og oppover og spørreskjema med ca 100 studenter og oppover.

Når det gjelder de *periodiske programevalueringene*, skal alle nye studieprogram evalueres etter fire år i følge fakultetets retningslinjer og alle studieprogram minimum hvert sjetten år. Formålet med den periodiske evalueringen er å gi grunnlag for strategiske vurderinger av behovet for endringer i eller nedleggelse av studieprogram. Det webbaserte kvalitetssystemet til SV-fakultetet inneholder en rapportmal som skal benyttes. Den periodiske evalueringen skal bestå av en egnevaluering og en ekstern evaluering. Systembeskrivelsen oppgir sentrale temaer for evalueringen som skal berøres: *programbeskrivelsen, rekruttering og arbeidslivsrelevans, studentenes gjennomføring og læringsmiljø og infrastruktur knyttet til programmet*. Det er fakultetet som etter råd fra programledelsen oppnevner en evalueringsskomité. Komiteen skal utarbeide en rapport som oversendes fakultetet og sammensetning er helt sammenfallende med det UiOs kvalitetssystem krever. Panelet skal bestå av både universitetsinterne og – eksterne representanter. Representanter for tilsynssensorer kan inngå i panelet. Panelet skal inneholde spesialistkompetanse på fagfeltet, erfaring fra undervisning på høyskole-/universitetsnivå og ha en studentrepresentant.

Fakultetet har i dokumentasjonen lagt frem en oversikt over gjennomførte og planlagte periodiske evalueringer av studieprogram. For perioden 2008-2012/13 er det gjennomført 15 programevalueringer og det er planlagt ytterligere åtte programevalueringer. Blant de gjennomførte programevalueringene, er én gjennomført for bachelor- og mastergradsprogrammet i statsvitenskap.

Tilsynssensorordningen skal gjelde alle studietilbud. Det skal være oppnevnt tilsynssensor for alle studieprogram og funksjonsperioden er fire år. Det stilles krav om bred undervisningserfaring og minst førstestillingskompetanse. Det er presisert at tilsynssensor skal føre tilsyn med vurderingsformer, vurderingsprosesser, standarden på vurderingsresultatene i forhold til faglig innhold, undervisningsopplegg og forventet læringsutbytte. Tilsynssensor skal ha tilgang til et omfattende grunnlagsmateriale: *karakterstatistikk, eksamensoppgavetekst, sensorveiledning, sensurordning, vurderingsformer, pensumlister, resultater av periodiske evalueringer, oversikt over klager på karakter, eksamensbesvarelser, og studentevalueringer*. Tilsynssensor skal jevnlig rapportere om resultater tilbake til det aktuelle studieprogrammet, og det foreligger en mal for rapportering på web.

3.1.1 Systematisk kvalitetsarbeid ved Bachelor i statsvitenskap

I dokumentasjonen fra SV-fakultetet fremlegges det et fyldig skriftlig materiale som dokumenterer at det både har foregått, og er lagt planer for et videre, systematisk kvalitetsarbeid knyttet til bachelorprogrammet i statsvitenskap.

Det er dokumentert evalueringer av aktuelle emner fra programmet basert på et nettbasert spørreskjema. Svarprosentene har ligget på 20-30 %, som er lavt, dog på nivå med andre læresteder, men UiO bør vurdere å sette inn tiltak for å forbedre dette. Evalueringen omfatter undervisningen, spørsmål om pensum, seminarundervisningen og læringsutbyttet. Det foreligger en rapport fra en

fokusgruppe i forbindelse med evalueringen av et emne. En fokusgruppe er en gruppe av studenter, som er nedsatt av studentenes fagutvalg. Evalueringene frembringer god informasjon, er godt dokumentert og det er bred deltagelse i arbeidet med evalueringen. Det er også dokumentert at et foreligger en plan for evaluering av alle emnene i bachelorprogrammet.

Det er også gjennomført en *underveisevaluering* av hele programmet, som er basert på et nettbasert spørreskjema til studentene. Det foreligger en rapport som oppsummerer svarene. Svarprosentene er også her lav. I skjemaet stilles det spørsmål blant annet om fremdrift i programmet, utenlandsopphold, programmets faglige sammensetning, vurderingsformer, studentens tidsbruk, det sosiale miljøet og om videre studieplaner. I skjemaet er det også åpne svarfelt hvor studentene kan gi mer generelle tilbakemeldinger. Komiteen mener rapporten oppsummerer viktige sider ved programmet; generelt viser studentenes innspill at programmet får en god vurdering. Komiteen vil likevel påpeke at grunnlaget for å forbedre programmet på bakgrunn av slike evalueringer er noe begrenset.

Det er dokumentert *periodisk evaluering* av bachelor- og masterprogrammet i statsvitenskap (2009), med bruk av komité, som hadde overvekt av eksterne komitemedlemmer, dog ingen internasjonale. Evalueringen ble gjennomført som samtaler med studenter og ansatte ved instituttet, og bygget også på et omfattende skriftlig materiale. Evalueringskomiteen skrev en rapport og det ble ført samtaler med programkoordinator, ansatte i undervisnings- og forskerstillinger og administrativt ansatte i prosessen. Evalueringskomiteen hadde et positivt hovedinntrykk av studieprogrammene, den fastslo at instituttet kontinuerlig arbeidet med å styrke undervisningen, men foreslår at det bør arbeides videre med å utvikle programmene på en del områder: opplegget for seminarundervisning/kollokvier til innføringskursene, metodeundervisningen og at bachelorstudentene burde ha veiledning om emnevalg i de valgfrie emnene. NOKUT ser på den periodiske evalueringen av hele programmet som et godt grep i et kvalitetssystem. Den aktuelle rapporten gir et godt grunnlag for å videreutvikle faget.

Komiteen har merket seg fakultetets første mål i årsplanene for 2012-2014: «Det samfunnsvitenskapelige fakultet skal være mellom dei beste i dei samfunnsvitenskapelige fagmiljøa i Norden, og hevde seg sterkt i internasjonal samanheng».⁶ Slike ambisiøse målformuleringer finnes også på sentralt UiO-nivå, men er usynlige i instituttets dokumenterte kvalitetsarbeid, og komiteen har ikke sett noen eksempler på analyser og tiltak som relaterer seg direkte til de ambisiøse målene. Komiteen vil anbefale at instituttet vurderer hvordan en i fremtiden konkretiserer de ambisiøse målene i arbeidet med å videreutvikle studieprogrammene. Eksempler på tiltak kan være å styrke evalueringskomiteene med internasjonal kompetanse og å foreta *benchmarking* med aktuelle utenlandske utdanninger og fagmiljøer.

I fakultetets årsplan er det også understreket at forskningsbasert undervisning er viktig for å nå målet om en ledende stilling i Norden. Temaet er imidlertid lite belyst i det innsendte materialet fra instituttet. Komiteen mener en bør vurdere å inkludere dette som tema i en evaluering. I rapporten fra programevalueringen er det kort referert til det antall internasjonale utvekslingsavtaler som foreligger, men dette kan vanskelig være en indikasjon på høy kvalitet. Komiteen mener evalueringene kan styrkes ved også å vurdere informasjon om fagets nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere. I årsplanen for SV-fakultet for perioden 2012-2014 er det flere andre områder som kan ha relevans for sikring og utvikling av bachelorprogrammet i statsvitenskap. Men dette er lite synlig i instituttets egen dokumentasjon, og intervjuene ga heller ikke ytterligere informasjon om status for disse områdene.

⁶ Universitetet i Oslo, *Evalueringen av Universitetet I Oslos kvalitetssystem, supplerende dokumentasjon fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet (5. august 2013), vedlegg 2: fakultets årsplan for 2012 og 2013, s.24.*

Komiteen mener fakultetet kan vurdere å knytte årsplanen nærmere til bruken av kvalitetssystemet på instituttnivå, for bedre å kunne dokumentere arbeidet med å nå målene.

Det foreligger to *tilsynsensorrappporter* for bachelorprogrammet (2008 og 2010). De gir begge fra gode til svært gode tilbakemeldinger på programmet. Det gis tilbakemeldinger om kvaliteten på pensum, eksamensoppgaver, karaktersetning og fordeling, på klagebehandlingen av karaktersetningen og på helheten i programmet. Av dokumentasjonen fremgår det at tilsynsensorrapporten er drøftet i studiekvalitetsrapportene som er utarbeidet for bachelorprogrammet i statsvitenskap. Det sies blant annet at de påpekte svakhetene skal følges opp med tiltak, men oppfølgingen er ikke konkretisert med forslag til tiltak.

For perioden etter 2010 og frem til i dag har ikke faget statsvitenskap hatt en fungerende tilsynsensorordning. Det er ikke utarbeidet noen sensorrapporter. Under intervjuene kunne heller ikke komiteen spore hverken noen stor tilslutning til eller kunnskap om ordningen. Den synes ikke å ha hatt høy prioritet, og ingen synes å ha reagert på at den faktisk ikke fungerer. Komiteen stiller derfor spørsmål ved verdien av denne ordningen slik den foreligger i dag, og mener det er en svikt i kvalitetssystemet at dette ikke er fanget opp. Om ordningen ikke tas på alvor, så bør instituttet utarbeide og implementere andre rutiner. Komiteen møtte representanter for andre fag ved fakultetet, som hadde inngående kjennskap til bruken av tilsynsensor og som også hadde ønsker om å utvikle ordningen. Dette vil måtte innebære tettere og mer systematisk samarbeid mellom UiO og tilsynssensorer. Samtaler under institusjonsbesøket med representanter for tilsynssensorer indikerer at disse også kan tenke seg en mer aktiv rolle, da dette i følge dem ville styrke ordningen og gjøre det mer attraktivt å påta seg arbeid som tilsynssensor.

Evaluering ved bruk av fokusgrupper er initiert av studentutvalget på instituttet. Ordningen skal bidra til at studentevalueringer styrkes og danne et alternativ til webbaserte spørreskjemaer. Komiteen registrerte imidlertid at kun få av studentene som ble intervjuet, hadde kjennskap til fokusgrupper ved programevalueringer eller emneevalueringer. Dette kan skyldes at ordningen er relativt ny, men komiteen vil understreke betydningen av at ordningen kommer i gang ved instituttet. NOKUT møtte en engasjert studentgruppe hvor flere hadde erfaring fra internasjonal studentutveksling. Studentene hadde positive vurderinger av undervisning, der forelesere hadde tatt i bruk klikkere og podkast og fremhevet bruken av Facebook i undervisningen som stimulerende. Studentene hadde flere interessante erfaringer med studentevalueringer ved de læresteder de var utvekslet til. Komiteen mener instituttet bør vurdere å nyttiggjøre seg erfaringer studentene har gjort gjennom utvekslingspartnerne.

Den lave svarprosenten ved bruk av nettbaserte spørreskjemaer har ført til at programmet og instituttet har gått over til å benytte fokusgrupper ved både underveisevalueringer og emneevalueringer. Gjennom komiteens samtale med studentene fremkom det at denne ordningen foreløpig ikke er gjort tilstrekkelig kjent blant studentene. Bruk av fokusgrupper forutsetter at studentene i programmet er kjent med hvilke studenter som deltar i fokusgruppene og hvordan de kan kontaktes. Det er også viktig at resultatene av evalueringene dokumenteres og at studentene får tilbakemelding om resultater og tiltak. Studentenes erfaringer kan tyde på at det gjenstår noe arbeid med å få funksjonelle fokusgrupper, dersom en skal oppnå å involvere studentene på en god måte i denne type evaluering. Komiteens hovedinntrykk fra intervjuene med representanter for faget statsvitenskap er likevel at kvalitetssystemet er kjent både blant ansatte og studenter.

Representanter for ansatte i undervisnings- og forskerstillinger fremhevet under intervjuene at tilbakeføringen av informasjon fra evalueringer skjer i programrådet, og komiteen kan se av referatene fra programrådet at emne- og programevalueringer er diskutert. Programrådet for bachelor- og masterprogrammet i statsvitenskap har i mange år hatt en sentral plass i instituttets kvalitetsarbeid. Programrådet består av representanter for vitenskapelig ansatte, administrativt ansatte og studenter. Rådets sentrale plass i kvalitetsarbeidet understrekes av omfanget og bredden av temaer som er behandlet i rådet. Referater fra møtene er tilgjengelige på instituttets nettside helt tilbake til 1998. Komiteen ser at programrådet deltar i arbeidet for å sikre kvalitet og videreutvikling av studieprogrammene, slik UiOs kvalitetssystem krever. Komiteen oppfordrer instituttet til å evaluere programrådet og undersøke hvordan rådet har bidratt til utvikling av kvaliteten i utdanningen.

Det fremkom under intervjuene med representanter for de ansatte i undervisnings- og forskerstillinger at det var problematisk å fremskaffe relevante grunnlagsdata i forbindelse med emne- og programevalueringer. Eksempelet som ble trukket frem, var at frafall blant studenter ikke blir skikkelig registrert. Statistikk og data i DBH er av mer overordnet karakter og må suppleres med annen statistikk i forbindelse med evaluering av emner og program. I årsplanen for fakultetet for 2013-15 er dette et punkt som er fremhevet som et viktig kvalitetssikringstiltak fremover, og komiteen støtter forslagene om å utvikle bedre styringsdata som grunnlag for å identifisere tiltak for bedring av kvaliteten i emner og program.

Under intervjuene omtalte ingen av representantene for UiOs det sentrale element i kvalitetssystemet om erfaringsdeling, hvor en blant annet finner en oversikt med eksempler på bestep praksis i undervisning. Heller ikke ved direkte spørsmål til representanter for ansatte i undervisnings- og forskerstillinger var det tydelige oppfatninger av hva UiOs idébank for undervisning og læring var, heller ikke hvordan denne kunne bidra i utviklingen av kvalitetsarbeidet. Fagmiljøet kjente imidlertid godt til sitt eget bidrag i databasen som omhandler bruk av Facebook i undervisningen. Komiteen mener UiOs idébank for undervisning og læring inneholder interessant informasjon, og forstår at universitetet vektlegger denne som en viktig utviklingsorientert del av kvalitetssystemet, men det kan se ut som idébanken er lite kjent og brukt. Komiteen oppfordrer UiO til å arbeide med å gjøre idébanken bedre kjent blant ansatte og studenter.

Dokumentasjonen på at kvalitetssystemet genererer informasjon som så analyseres, vurderes og fører frem til tiltak for å forbedre kvaliteten, er ikke alltid like tydelig. Men komiteen anser likevel at kvalitetssystemet har vært og er i bruk når det gjelder kvalitetssikring og utvikling av studieprogram (underveisevalueringer og periodiske evalueringer). Dokumentasjonen og intervjuene med representanter for instituttet bekrefter dette. Tilsynsmyndigheten fungerer derimot ikke tilfredsstillende, og ordningen bør vurderes. Arbeidet med innføring av læringsutbyttebeskrivelser for studenter i programmet, vil antagelig også måtte påvirke den videre utformingen av kvalitetssikringen av studieprogram. Det er lite informasjon om hvordan instituttet sikrer relevans av studieprogram, ingen spor av bruk av arbeidsgiverundersøkelser eller lignende, slik en burde kunne forvente når programeier skal kvalitetssikre at studentens læringsutbytte for programmet oppnås. Programeier bør se nærmere på hvordan en kan sikre kvaliteten av programmets læringsutbytte.

3.2 Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av studieprogram

Kvalitetssystemet ved fakultet er nylig revidert, og rutinebeskrivelser er endret fra og med juni 2013. Det nye systemet erstatter et system som har eksistert siden 2005, og bygger på UiOs sentrale kvalitetssystem. Arbeidet med å endre systemet er vel dokumentert. Det er gjennomført et til dels omfattende arbeid i forkant av revisjonen av systemet som komiteen ser at har engasjert mange ved fakultetet. Det gjelder ansatte i undervisnings- og forskerstillinger, studenter og fakultetsledelse. Sammen med fakultetets nye studiekvalitetsrutiner foreligger det et notat om revisjonen av systemet som komiteen antar har vært benyttet for å skape interesse og engasjement for arbeidet med revisjon av kvalitetssystemet. Komiteen synes notatet er forbilledlig med tanke på å stimulere ansatte til å ha fokus på utdanningskvalitet. Fakultetets nye system skiller seg sammen med Det medisinske fakultetets system fra de øvrige fakultetene, ved et klart tydeligere fokus på at fakultets kvalitetsrutiner skal gi grunnlag for arbeid med forbedring og videreutvikling av utdanningen og bidra til deling av gode ideer og erfaringer.

Fakultetet forventer at det nye systemet i større grad enn tidligere skal bidra til kvalitetsforbedring, til spredning av gode ideer og erfaringer og i mindre grad ha en kontrollerende funksjon. Komiteen merker seg at både kvalitetssikring og utvikling av studieprogram, samt en helhetlig vurdering av innholdet i disse er viktig for fakultetet i denne sammenhengen. Fakultetet har siden 2008 hatt en rekke større prosjekter med sikte på å forbedre og utvikle kvaliteten i studieprogrammene, og vedtok blant annet en egen utdanningsstrategi for fakultetet fra 2010, som gir føringer for en helhetlig satsing på kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av utdanningen. Gjennom møter med fakultetsledelsen og med de øvrige gruppene bekreftes inntrykket av et engasjert fakultet med visjoner og planer for å styrke utdanningskvaliteten. Komiteen registrerte stor endringsvilje i ledelsen, blant øvrige ansatte og blant studenter. Det er gjennomført en rekke tiltak slik som for eksempel overføring av ansvar for programmene til institutter, oppretting av undervisningsregnskap for å synliggjøre ressursbruk og undervisningsinnsats for hver enkelt og innføring av individuell coaching av nye studenter gjennom prosjektet ForVei⁷.

Fakultetet har ansatt en professor i 50 % stilling for å arbeide med å fremme utviklingsarbeidet knyttet til fremragende utdanningsmiljøer. Det er utarbeidet en prosjektplan for utvikling av utdanning og utdanningskvalitet (InterAct – Culture for Learning). Prosjektet bygger videre på en omfattende utdannings- og undervisningsreform som med bakgrunn i arbeidet med justering av læringsutbyttebeskrivelser har endret innholdet i flere studieprogram. Prosjektet består i en integrasjon av beregninger med behandling av store datamengder og numeriske løsningsmetoder for matematiske problemstillinger (Computing in Science Education, CSE⁸), som er gjennomført/er i ferd med å gjennomføres ved fakultet. Fakultetsstyret har i 2013 vedtatt at CSE skal være et varemerke for de kandidatene som utdannes ved MN-fakultetet. Komiteen merker seg den dynamikk og endringsvilje som er dokumentert ved dette, og oppfordrer til videre satsning. Fakultetet bør også vurdere hva som skal til for å løfte prosjektet ytterligere videre fremover. MN-fakultetet fremhever CSE-prosjektet som et av de viktigste utviklingsprosjektene hva angår utdanningskvalitet. Samtidig fremkom det under intervjuene at man egentlig ikke hadde funnet noen systematisk og god måte å evaluere

⁷ Et tilbud til førsteårsstudenter om en personlig, forberedende veiledningssamtale med hovedfokus på mestring av studiesituasjonen, og også samtidig en kilde til informasjon for nye studenter på faget.

⁸ Prosjektet inkluderer programmering og beregninger på datamaskin som et naturlig verktøy for alle studenter innenfor realfag og teknologi fra første semester i bachelorutdanningen

konsekvensene av prosjektet på ennå. I lys av hvor sentralt prosjektet er som en bærende idé i utviklingen av utdanningen ved MN-fakultetet, mener komiteen at arbeidet med å finne gode evalueringsmetoder for CSE-prosjektet bør prioriteres. UiO sentralt bør også vurdere om erfaringene fra prosjektet kan ha overføringsverdi til andre fakulteter og fagmiljøer.

Fakultetet har våren 2013 utarbeidet nye rutinebeskrivelser for kvalitetssikring av studier som en respons på revisjonen av universitetets sentrale kvalitetssystem. Fakultetet peker selv på fem viktige endringer: innføring av ekstern programrådgiver erstatter ordningen med tilsynssensorer for det enkelte emnet, reduksjon av antall og omfang av skriftlige rapporter som delvis skal erstattes av dialogmøter, periodiske emneevalueringer utgår og sluttevalueringer av alle emner innføres, studentenes læringsutbytte skal evalueres både på emne- og studieprogramnivå og det innføres systematisk bruk av kandidat- og arbeidsgiverundersøkelser. Fakultetet peker selv på at disse endringene skal gjennomføres med fokus på utdanningsledelse ved fakultetet, og alle utdanningsledere skal innen 2014 ha gjennomført UiOs kurs innen utdanningsledelse.

Det heter i systembeskrivelsen at det skal gjennomføres *årlige programevalueringer* for hvert enkelt program og *periodisk evaluering* av program. I tillegg har fakultetet lagt opp til også å evaluere profesjonell kompetanse⁹ hos studentene jevnlig. Profesjonell kompetanse skal evalueres ved arbeidsgiverundersøkelser og kandidatundersøkelser (ansvaret ligger hos vertsinstituttet). Fakultetet har ansvar for å utføre arbeidsgiverundersøkelser minimum hvert sjetten år for hele fakultetet, men derimot ikke for studieprogram enkeltvis. Kandidatundersøkelser basert på et nettbasert spørreskjema skal utføres ett til to år etter at kandidaten har fullført studiet. Komiteen mener det er positivt at fakultetet vektlegger å evaluere læringsutbyttet av studieprogrammene, her illustrert ved evalueringen av det som faller innenfor studentenes generelle kompetanse. Som en direkte følge av revisjonen av kvalitetssystemet, er ordningen med tilsynssensor blitt endret. Den gjeldende ordningen er opphevet på emnenivå, og det innføres i stedet en ekstern programrådgiver på studieprogramnivå.

Årlige programevalueringer skal omfatte alle studieprogram. Evalueringen utføres som dialogmøte mellom undervisningsleder, programråd¹⁰ (inkludert studentrepresentant) og den eksterne programrådgiveren. Hensikten med evalueringen er å fremskaffe et overordnet blikk på studieprogrammet med fokus på emneportefølje, progresjon, vurderingsordninger og læringsmiljø. Programrådgiveren avgir rapport, og denne skal gjøres tilgjengelig for studentene. De årlige rapportene skal danne grunnlag for den periodiske programevalueringen.

Evaluering av studieprogram ved hjelp av ekstern programrådgiver skal skje jevnlig og erstatter bruk av tilsynssensor. Programrådgiveren kan være vitenskapelig ansatt ved en annen utdanningsinstitusjon eller ansatt i næringsliv/offentlig virksomhet som har relevans for studieprogrammet. Det stilles krav til den eksterne programrådgiveren om bred undervisningserfaring og minst førstestillingskompetanse. Vedkommende oppnevnes etter av fakultetet innstilling fra instituttet for en periode på seks år.

Periodisk evaluering av program har som hovedformål å gi en total vurdering av programmets læringsmål, emnesammensetning i forhold til programmets læringsmål, fremlagt studentstatistikk og videreutvikling av studieprogrammet med både internt og eksternt blikk på faglige og strategiske vurderinger knyttet til arbeidslivsrelevans og rekruttering. Hvert program skal evalueres minst hvert

⁹ Begrepet «profesjonell kompetanse» er redegjort for i notatet som er utarbeidet av fakultet i forbindelse med revisjonen av kvalitetssystemet. I følge notatet er dette noe som er forskjellig fra faglig kompetanse, men som arbeidsgiver mener er viktig kompetanse ved ansettelser.

¹⁰ Det fremgår ikke av dokumentasjonen fra fakultetet hvem som sitter i programrådet.

sjette år av et eksternt evalueringspanel bestående av minimum én representant for relevant arbeidsgiver, en ekstern programrådgiver, en student og en representant for programledelsen. Ved periodisk evaluering av program skal det også innhentes representativ informasjon fra programstudenter ved et nettbasert spørreskjema i tillegg til intervjuer med referansegrupper. Det skal lages en rapport som skal oversendes programforvalter og fakultetet og publiseres på programmets hjemmeside.

Fakultetet har i dokumentasjonen lagt frem en oversikt over gjennomførte og planlagte periodiske evalueringer av studieprogram. For perioden 2007-2013 er det gjennomført 21 programevalueringer (bachelor- og mastergrad), og det er planlagt ytterligere fire programevalueringer. Bachelor i fysikk, astronomi og meteorologi er blant de gjennomførte programevalueringene.

I fakultetets kvalitetssystem fremkommer det at det årlig skal gjennomføres styringsdialogmøter mellom fakultetet og instituttene. Fakultetet møter instituttledere, undervisningsledere, programrådsledere, studieleder/programkoordinator og studentrepresentanter for studieprogrammene. Møtene er knyttet til fakultetets tertialrapportering til UiO sentralt.

3.2.1 Systematisk kvalitetsarbeid ved Bachelor i Fysikk, astronomi og meteorologi

NOKUT mottok et fylldig materiale som dokumenterer det pågående og planlagte arbeidet med kvalitet i studieprogrammet Bachelor i Fysikk, astronomi og meteorologi (FAM). Studieprogrammet er et formelt samarbeidsprosjekt mellom tre institutter: Institutt for teoretisk astrofysikk, Institutt for geofag og Fysisk institutt. Sistnevnte er vertsinstituttet for FAM-programmet. I tillegg samarbeides det nært med Institutt for informatikk og matematisk institutt i forbindelse med integreringen av numeriske beregninger (CSE) i FAM-programmet.

Etter omleggingen i 2012 er ansvaret for programmet overført fra fakultet til institutt. Programrådslederen er lokalisert til Fysisk institutt. Programrådsledere er medlemmer av instituttets utvalg for studie-, undervisnings- og forskerutdanning (SUFU), som er ledet av instituttets utdanningsleder og som har studentrepresentasjon.

Det er ikke dokumentert årlig *programevaluering av FAM-programmet*. Formålet bak årlige programevalueringer er i følge UiOs kvalitetssystem å vurdere behovet for justeringer i programbeskrivelsen eller i driften av programmet. Ansvaret er lagt til programledelsen/dekan. I dokumentasjonen påpeker instituttet at det ikke har vært mulig å gjennomføre dette av ressurs- og personell-grunner, men det understrekes at en ønsker å implementere de nye rutinene for årlig programevaluering med dialogmøte fra og med høsten 2013. Komitéen vil bemerke at dette ikke er i overensstemmelse med fakultetets rutiner for programevaluering. Det er derfor viktig at planer om årlig programevaluering følges opp.

Hvordan har instituttet/programledelsen fulgt opp behovet for løpende justeringer uten å gjennomføre formelle evalueringer? På bakgrunn av dokumentasjon og intervjuer med de ansatte er det grunn til å

anta at en i stedet for årlige programevalueringer har støttet seg på det kollegiale arbeidet når en vurderer behovet for justeringer i programmet.

Komiteen mener at fakultetet bør undersøke nærmere om denne svikten gjelder for flere programmer, og eventuelt vurdere nytten av en årlig programevaluering opp mot ressursene som kreves. En annen mulighet er å øke hyppigheten for de periodiske evalueringene. Fakultetets opplegg for årlig programevaluering er nokså omfattende og krever deltagelse fra undervisningsleder, programråd og eksterne programrådgiver. Det skal rapporteres skriftlig og fire temaer skal behandles. Disse er emneportefølje, progresjon, vurderingsordninger og læringsmiljø. Det kan eventuelt også endres på innholdet i evalueringen

Selv om programmet ikke har vært evaluert årlig, må det fremheves at det samtidig har foregått en større endring ved implementeringen av CSE i FAM-programmet. Arbeidet har medført en fortløpende justering av programmet. Instituttet har fått økonomiske midler av fakultetet for å integrere numeriske beregninger i sentrale emner på FAM. Dette har medført en endring av programmets innhold og oppbygging. Våren 2013 har instituttet lønnet faglig sterke studenter for å være med å utvikle CSE videre, konkret har dette omhandlet fire emner i FAM-programmet. Det er også gjennomført forkurs for nye studenter i programmering for å styrke integreringen av CSE i bachelorgradsprogrammer. Tiltaket har vært utført av studenter ved fakultetet. Studenter har også fått tilbud om deltagelse i et lønnet forskningsprosjekt innen programmering. Tiltaket er initiert av ansatte, utført av studenter og med publisering i tidsskrift som resultat. Komiteen mener en slik stimulerende fagutvikling (og videreutvikling og endring av FAM-programmet), hvor studenter er inkludert, er en spennende prosess. Tiltaket er også et godt eksempel på hvordan grunnutdanningen kan være forskningsbasert og gi en tettere dialog mellom lærer-student allerede på grunnstudier. Komiteen antar at utviklingsarbeidet kommer flere studenter til gode. De studentene komiteen møtte, var begeistret for tiltakene som var knyttet til innføringen av CSE.

Komiteen ser av dokumentasjonen at CSE-prosjektet videreutvikles og at det samarbeides med Pedagogiske forskningsinstitutt om utvikling av en pedagogisk modul. Komiteen oppfordrer MN-fakultetet til å finne gode metoder for å evaluere konsekvensene av prosjektet.

FAM-programmet har, i følge en rapport datert mai 2010, vært gjenstand for *periodisk evaluering*. I overensstemmelse med rutine for programevaluering, har instituttet utført en større egnevaluering av programmet i forkant av den periodiske evalueringen. Egenevalueringen var en del av grunnlaget for den periodiske evalueringen av programmet. Det var ekstern representasjon i evalueringspanelet.

Programmet er opprettet i forbindelse med innføringen av Kvalitetsreformen 2003, og evalueringen er den første som gjennomføres av programmet. Egenevalueringen drøfter studiets oppbygging og balansen i kurs/emner mellom fagene fysikk, astronomi og meteorologi. Den knytter videre diskusjonen an til fakultetets strategiplan og målene i denne. Drøftingen av endringer i programmet koples direkte til fakultetets mål. Komiteen registrerer at fakultetet og programmet FAM samspiller godt, og komiteen mener dette gir effektivt kvalitetsarbeid. Strukturene i kvalitetssystemet legger til rette for god dokumentasjon av kvalitetsarbeidet, og mål, drøfting og tiltak integreres i en klar og enkel rapport. Rapporten inneholder også en diskusjon av tallmaterialet som belyser FAM-programmet fra flere sider: studiepoengs- produksjon, frafallsstatistikk, antall primærsøkere, strykpersent osv. I rapporten drøftes også konkurransesituasjon i forhold til andre norske læresteder med utgangspunkt i opptakskrav. Avslutningsvis pekes det på utfordringene en står foran og hvordan

arbeidet videre for å forbedre programmet skal foregå. I sum skapes det bilde av hvor programmet står og hva kvaliteten er. Tallmaterialet ledsages av analyser og drøftinger av konklusjoner.

Den periodiske evalueringen utført fra mai 2010, hadde som hovedkonklusjon at programmets mål var nådd. Rapporten er kortfattet og klar, og den fastslår at arbeidet med å sikre og utvikle den faglige kvaliteten på studiet ser ut til å være godt organisert, og gir i det hele gode skussmål til programmet. Rapporten peker også på utfordringer og områder for forbedring.

Komiteen synes det er bra at alle studieprogrammene gjøres til gjenstand for evaluering med ekstern representasjon minimum hvert sjetten år. Som drøftet i forbindelse med statsvitenskap, kan denne ordningen styrkes ved å ha internasjonal deltagelse i panelet og gi grunnlag for sammenligning av kvalitet mot andre tilsvarende programmer i Norge og Norden. Gitt UiOs ambisjoner om å være fremragende i et internasjonalt perspektiv, er det overraskende at dette perspektivet er utelatt i en ekstern evaluering av programmet. I intervjuene med representanter fra programmet kom det frem at en mente å ha et godt bilde av ens egen internasjonale «standing», bl.a. fordi ens studenter fikk gode muligheter for videre studier ved anerkjente utenlandske universiteter.

Evaluering av studieprogram ved hjelp av ekstern programrådgiver skal i følge fakultetets reviderte kvalitetssystem skje jevnlig og erstatte bruk av tilsynssensor. Ved Fysisk institutt og ved Astrofysisk institutt og ved programmet FAM erkjennes det i dokumentasjonen at en ikke har en fungerende ordning med tilsynssensor. Institutt for geofag har dokumentert bruk av tilsynssensor på emnenivå. I dokumentasjonen påpeker instituttet at en ikke har opplevd at tilsynssensorordningen har hatt noen reell betydning for kvalitetsarbeidet. Dette ble bekreftet ved intervjuene med de ansatte i undervisnings- og forskerstillinger, som kunne bekrefte at ordningen ikke hadde vært i aktiv bruk. Komiteen ser at fakultetet har besluttet å endre ordningen med tilsynssensor og at svikten i ordningen er tatt på alvor. Den nye ordningen med programrådgiver var det ingen erfaringer med blant dem komiteen møtte og komiteen har ikke sett eksempler på bruk av denne. Tilsynssensorer komiteen møtte, mente at potensialet for å gjøre mer ut av ordningen med tilsynssensor var til stede. De var imidlertid av den oppfatning at de i praksis hadde fungert som tilsynssensorer for emner og mente at det kunne være utfordrende å fungere som rådgiver for studieprogrammet som helhet og ikke bare innenfor ett emne. Det ble også påpekt at det vil være vanskelig å finne noen med kompetanse til å vurdere helheten i programmet, blant annet på grunn av dette programmets tverrfaglige innhold.

Komiteen vil bemerke at det har vært et krav om bruk av tilsynssensor i både fakultetets og UiOs kvalitetssystem. Formålet med ordningen har vært, og er i følge det sentrale systemet, å sikre at oppnådde grader holder god standard og at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd på en upartisk og faglig betryggende måte. Instituttet understreker at en har benyttet eksterne sensorer i flere emner. Komiteen vil understreke at det er viktig at ordningen med programrådgiver kommer i gang og følges opp omgående.

Det er vel dokumentert at det foregår emneevalueringer. Komiteen har merket seg flere utviklingsprosjekter og tiltak ved instituttet. Arbeidet med å utforme et nytt læringscenter, innføring av veiledningstimer for alle førsteårsstudenter, bruken av klikkere i undervisningen over flere år, og mentorordning er alle eksempler på fruktbare utviklingsprosjekter og tiltak. Komiteen finner at tiltakene er rapportert i henhold til systemets krav, og at de er utført i samarbeid med fakultetet.

Gjennom emneevalueringer, den periodiske programevalueringen, møte i programrådet, ser komiteen at programeier har fått viktig informasjon for å vurdere kvalitetene i programmet. Komiteen vil likevel

påpeke at det burde vært fanget opp at ordningen med tilsynssensor ikke fungerte, og at det heller ikke ble gjennomført årlig programevaluering. Instituttet og programledelsen må påse at ordningen med bruk av programrådgiver iverksettes og følges opp.

4 Kvalitetssikring av forskerutdanningen – belyst ved praksis og erfaring fra systematisk kvalitetsarbeid ved to ph.d.-programmer

UiOs kvalitetssystem omhandler kvalitetssikring av forskerutdanningen¹¹. Den nylig gjennomførte revisjonen av kvalitetssystem ved UiO har imidlertid ikke berørt kvalitetssikringen av forskerutdanningen, men kvalitetssikringssystemet for ph.d.-programmer er planlagt revidert i nær fremtid. Det foreliggende systemet for kvalitetssikring av ph.d.-utdanningen inngår som vedlegg i beskrivelsen av det reviderte kvalitetssystemet.

4.1 Universitetet i Oslos kvalitetssystem for ph.d.-program

NOKUT har mottatt systembeskrivelse for UiOs gjeldende sentrale kvalitetssystem for ph.d.-utdanning, systembeskrivelser fra alle åtte fakulteter, og nærmere dokumentasjon av bruken av det gjeldende systemet ved MN-fakultet og SV-fakultet. I dokumentasjonen fremgår det at kvalitetssystem for forskerutdanningen skal revideres i 2013/14. Det foreligger dokumentasjon for en ny plattform vedtatt av universitetsstyret for å videreutvikle ph.d.-utdanningen. Denne plattformen bygger igjen på en rapport fra en arbeidsgruppe, med representanter for alle fakulteter. Denne rapporten lå ikke ved dokumentasjonen, men er tilgjengelig på web. Rapporten er en del av komiteens grunnlag for å vurdere kvalitetssystemet for forskerutdanningen.

Det fremgår av universitetets forskrift for ph.d.-graden at universitetsstyret har det overordnede ansvaret for ph.d.-utdanningene ved UiO. Det er styret som har fullmakt til å opprette og nedlegge ph.d.-programmer ved fakultetene. Rektor fastsetter regler om utforming av utfyllende regler og programplan. Det fremgår av denne forskriften at fakultetene skal kvalitetssikre ph.d.-programmene i tråd med det sentrale kvalitetssystemet.

Det gjeldende kvalitetssystemet for forskerutdanningen omfatter alle universitetets åtte ph.d.-program. Presentasjonene av kvalitetssystemet er gjort i en tabell, hvor kvalitetsarbeidet/kvalitetssikringen er inndelt etter ph.d.-programmets forskjellige faser; startfasen, gjennomføringsfasen og avslutningsfasen. Inndelingen gjenfinnes i UiOs Forskrift for graden philosophie doctor (phd). Hver fase er igjen oppdelt i et antall sjekkpunkter (hovedaspekter) med tilhørende rutiner og oppfølgingsansvar. Det er i alt 23 sjekkpunkter som igjen er inndelt i tilsammen 29 underliggende sjekkpunkter (delaspekter). Oversikten viser også hvem det er som har oppfølgingsansvar for de tilhørende 44 forskjellige rutinene som er fordelt på de 29 underliggende sjekkpunktene (delaspektene). Ansvaret for å følge opp rutinene er fordelt på UiO sentralt, fakultetene, grunnenhetene og veileder. For flere av rutinene er det delt ansvar mellom to eller flere aktører. Komiteen vil påpeke at dette kan medføre uklar ansvarsfordeling. UiO sentralt er involvert i seks

¹¹ Omtales i kvalitetssystemet til UiO som ph.d.-utdanning.

rutiner, fakultetene i 27 rutiner, grunnenhetene i 20 rutiner og veileder i en rutine. I tillegg er det fastlagt at det bør gjennomføres internasjonale evalueringer av ph.d.-programmene ved UiO, med fokus på faglig kvalitet og forskningsresultater. Ett til to programmer skal evalueres hvert femte år, og oppfølgingsansvaret har UiO sentralt. Kvalitetssystemet krever også at stipendiatenes fagmiljø skal evalueres systematisk hvert tredje år. Systematiske spørreundersøkelser bør i følge systemet gjennomføres for å måle kandidatenes tilfredshet og utdanningskvalitet, og fange opp deres erfaringer med forsknings- og arbeidsmiljøet. Resultatene av en slik undersøkelse skal brukes i arbeidet med å trygge og forbedre studiekvalitet og læringsmiljø. Oppfølgingsansvar ligger ved UiO sentralt. Det skal videre rapporteres om forskerutdanningen gjennom den ordinære årlige rapportering.

I dokumentasjonen foreligger det også et dokument som beskriver en ny helhetlig plattform for ph.d.-utdanning vedtatt av universitetsstyret i april 2012. Plattformen angir mål og prinsipper for videreutvikling av ph.d.-utdanningen, og den skal bidra til at UiO oppnår målet om å være blant de beste og mest attraktive forskningsinstitusjonene i Europa innen 2020. En viktig del av grunnlaget for dette styrevedtaket var en utredningsrapport fra en arbeidsgruppe ved UiO. Komiteen har merket seg at det i rapporten er et eget kapittel om kvalitetssikring av forskerutdanningen. Universitetet erkjenner utfordringer forbundet med kvalitetssikring av forskerutdanningen, og det argumenteres for å innføre en skjerpet systematikk i kvalitetsarbeidet.

Det gjeldende kvalitetssystemet er omfattende, og dets strukturelle oppbygging er vanskelig å orientere seg i. Universitetets nåværende opplegg for å kvalitetssikre forskerutdanningen er spredt på flere dokumenter. Komiteen mener at systemet blir unødvendig uoversiktlig og at det først og fremst ivaretar administrasjonen og forvaltningen av ph.d.-programmene. Rapportering og særlig evaluering er i liten grad omtalt. Det er viktig med rutiner for forvaltningen av forskerutdanningen i de ulike fasene, men komiteen vil understreke viktigheten av at systemet også peker på sentrale områder hvor en bør innhente informasjon for å danne seg et bilde av styrker og svakheter i ph.d.-programmene og for å kunne utvikle tiltak på bakgrunn av slik informasjon.

I kvalitetssystemet finnes et avklart oppfølgingsansvar. Det stilles krav til fakultetene om at det skal foreligge et opplegg for rapportering om veilederfunksjonen, og det foreligger rutiner for rapportering om ph.d.-kandidatenes fremdrift. Men det uttrykkes generelt lite om systematisk innhenting av dokumentert informasjon om kvalitet i ph.d.-programmene, opplegg og ansvar for analyse av informasjon og vurdering av tiltak. Komiteens hovedinntrykk av systemet er at det er en håndbok for drift og forvaltning av universitetets ph.d.-programmer. Forbindelsen til UiOs forskrift for ph.d.-program er tydelig, men komiteen anbefaler en grundig gjennomarbeiding for å gjøre kvalitetssystemet mer transparent og brukervennlig. En mulighet er å utarbeide en felles håndbok for ph.d.-programmer på UiO til bruk i administrasjonen og forvaltningen av ph.d.-programmer og i tillegg utarbeide et separat kvalitetssystem for ph.d.-programmer, som mer direkte har som mål å arbeide systematisk med evalueringer, analyser og iverksetting av tiltak rundt programmene. De områdene som er viktige for kvaliteten i ph.d.-programmene bør identifiseres og gjøres til gjenstand for evaluering og rapportering.

Komiteen mener at dagens kvalitetssystem for forskerutdanninger er lite utviklet og har mangler med tanke på at det er ti år siden ph.d.-graden ble en del av det norske utdanningssystemet og at det skulle

foreligge et kvalitetssystem for hele utdanningen. Komiteen er klar over at systemet skal revideres i nær fremtid og oppfordrer UiO til å gi dette høy prioritet.

En beskrivelse av alle fakultetenes kvalitetssystemer for forskerutdanningen er inkludert i dokumentasjonen som komiteen har fått. Det fremgår tydelig at fakultetenes systemer i struktur og innhold følger UiOs sentrale system. Inndelingen av arbeidet i administrasjon og forvaltning av programmet i en startfase, gjennomføringsfase og en avslutningsfase er felles. Fakultetene har i varierende grad tilpasset egne kvalitetssystemer med egne utfyllende rutiner/bestemmelser/utvalg og råd. Fire av fakultetene (Det odontologiske fakultet, Det teologiske fakultet, Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Det utdanningsvitenskapelige fakultet) omtaler evalueringer som bør utføres i forbindelse med kvalitetssikring av ph.d.-programmer. Det bør i følge disse fire systemene gjennomføres internasjonal periodisk evaluering av doktorgradsprogram med en hyppighet på fem år. Stipendiatenes fagmiljø bør også evalueres.

UiO har dokumentert at det er gjennomført spørreundersøkelser til ph.d.-kandidater, og komiteen har fått seg forelagt resultatene fra den siste undersøkelsen i 2012. Resultatene av spørreundersøkelsen oppsummeres i refleksjoner omkring seks områder: kandidatens faglige bakgrunn, kandidatens arbeidssted, kvalitetene på opplæringsprogrammet, veiledning, forskerskole og doktorgradskandidatens alder. I innledningen til undersøkelsen fremheves det at fakultetene med undersøkelsen, er gitt muligheten til å identifisere styrker og svakheter ved ph.d.-programmene. Komiteen oppfordrer fakultetene til å følge opp denne anmodningen.

UiO har selv opplyst at det ikke er gjennomført periodiske evalueringer av ph.d.-programmene i perioden etter at kvalitetssystem for forskerutdanning ble en del av det sentrale kvalitetssystemet. UiO viser i den forbindelse til at en har lagt andre informasjonskilder til grunn for vurdering av kvalitet i ph.d.-programmene. Blant annet viser UiO til den nasjonale evalueringen av forskerutdanningen gjennomført av NIFU, hvor resultater og rapport forelå i 2012. UiOs fakulteter har levert materiale til denne undersøkelsen. Komiteen har imidlertid ikke sett spor av denne evalueringen i det kvalitetsarbeidet en har fått dokumentert, og det fremkom heller ikke informasjon om dette i intervjuene. Analyser og oppfølgingen av denne nasjonale evalueringen mener komiteen burde vært dokumentert og synlig i kvalitetssystemets frembragte informasjon.

Ved UiO er forskerutdanningen organisert som ett ph.d.-program ved hvert fakultet, som en overbygning for alle faglige fordypninger fakultetet har. Komiteen har sett nærmere på kvalitetsarbeidet ved to fakultet. Det samfunnsvitenskapelige fakultet har et program for *ph.d.-graden i samfunnsvitenskap* med syv faglige fordypninger, og Det matematisk naturvitenskapelige fakultet et *ph.d.-program i realfag* som omfatter grunnenhetene ved fakultetet som har en aktiv forskningsvirksomhet.

4.2 Det samfunnsvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av ph.d.-program

Fakultetet bygger sitt kvalitetssystem på UiOs sentrale kvalitetssystem. Kvalitetssystemet for ph.d.-programmet i samfunnsvitenskap er formidlet gjennom en rekke dokumenter: ansvarskart, styringshjul

for forskerutdanningen, programplan for ph.d.-programmet i samfunnsvitenskap og websiden «administrasjon av forskerutdanning».

Ansvarskartet gir en oversikt over hvem som har ansvar for hva innen forskerutdanningen ved fakultetet. Kartet er en tabelloppstilling og inneholder 11 ansvarsaktører som har forskjellige ansvarsområder. Fakultetsstyret fastsetter overordnede mål, prioriteringer og strategier, og formidler store endringer i programplan og kvalitetssystem til UiO. Dekanen har det overordnede ansvaret for alle oppgavene som ikke eksplisitt er tillagt fakultetsstyret. I følge ansvarskartet skal programstyret og programstyreleder for ph.d.-programmet ved SV-fakultetet, ha sentrale roller i kvalitetsarbeidet. Programstyret skal ha det koordinerende ansvaret for ph.d.-programmet. Programstyret skal møtes to ganger i året ifølge styringsårshjulet. Emneansvarlig/kursleder har ansvaret for å gjennomføre undervisevalueringer og periodiske emneevalueringer (av faste kurs). Også veileder og ph.d.-kandidatene har sentrale roller i kvalitetsarbeidet. De har plikter i forbindelse med rapportering om fremdrift for kandidaten.

Styringsårshjulet for forskerutdanningen legger i hovedsak vekt på plan- og rapporteringsrutiner på fakultetsnivå. Det angis plan- og rapporteringsrutiner med frister. Det nevnes i alt 17 plan- og rapporteringsrutiner, og dette omfatter innrapportering til DBH, NIFU, forskjellige søknadsfrister til legater, rapportering til SSB, oppdatering i FS av fakultetets kandidater, utarbeiding av oppsummeringer av framdriftsrapporter og møtedatoer for programstyret. Programstyret skal ifølge styringshjulet få seg forelagt oppsummeringer av fremdriftsrapporter, orienteres om fakultetets årsplan og summere opp eventuelle dialogmøter, evalueringer med mer.

Programplanen for ph.d.-programmet ved SV-fakultetet har som hovedfunksjon å regulere og beskrive fakultetets ph.d.-program. Dokumentet følger delvis oppbygning og struktur i UiOs forskrift for graden ph.d. Det vises også i denne programplanen til andre regulerende dokumenter, slik som utfyllende regler for Det samfunnsvitenskapelige fakultet og forskrift om ansettelsesvilkår som stipendiat. Programplanen er hjemlet i UiOs forskrift for ph.d.-graden. Programplanen er inndelt i åtte hoveddeler: navn på programmet, opptak, struktur og innhold i programmet, avhandlingen, bedømmelse, doktorgradsprøven, vitnemål, vitnemålstillegg og kvalitetssikring.

Ifølge del åtte av programplanen for ph.d.-programmet i samfunnsvitenskap, omtales det som komiteen antar er kjernen i SV-fakultetets opplegg for kvalitetssikring. Her fastslås det at det foreligger et sentralt system ved UiO, som er ført videre i fakultetets kvalitetssikringsopplegg. Det beskrives at fakultetets kvalitetssystem inneholder rullerende tilbakemeldings- og oppfølgingsrutiner med sikte på å forbedre forskerutdanningen. I dette opplegget inngår produksjon av *fremdriftsrapporter* og gjennomføring av *dialogmøter* med kandidater og ansvarlige for utdanningen ved de enkelte studieretninger. Det skal summeres opp fra dialogmøtene i *fakultetets årsrapporter*. Systemet angir også at kandidater og veiledere skal delta i *evalueringer av doktorgradsprogrammene*, som gjøres hvert femte år, og *evalueringer av læringsmiljøene*, som skal gjøres hvert tredje år.

Beskrivelsen av administrasjonen og forvaltningen av ph.d.-programmet og krav om hvordan programmet skal evalueres og kvalitetssikres er ikke tydelig adskilt. Systemets strukturelle oppbygging bærer, som UiOs kvalitetssystem for forskerutdanningen generelt, preg av å være et redskap til hjelp for drift og forvaltning av ph.d.-programmet. SV-fakultetets kvalitetssystem oppgir at det bør gjennomføres periodiske evalueringer av ph.d.-program og systematisk evaluering av stipendiatenes fagmiljø.

Komiteen vil understreke at det ikke er enkelt å orientere seg i fakultetets opplegg for kvalitetssikring, slik dokumentasjonen nå foreligger. Imidlertid anser komiteen at de styrende dokumentene i sum angir både beskrivelser og rutiner for et minimum av både ansvar, roller, plan og rapportering. Komiteen mener at dagens system ikke er fullt ut tilpasset fakultetets behov for et opplegg for kvalitetssikring av ph.d.-program verken når det gjelder volum av kandidater eller utviklingen av rammebetingelser for forskerutdanning. Når det gjelder systemets strukturelle oppbygging, rådes fakultetet til å revidere kvalitetssikringskonseptet for forskerutdanningen med henblikk på større strukturell klarhet og tydelighet. Fakultetet bør vurdere å skille ut kvalitetssystemet fra forvaltningen av ph.d.-programmet, og i den forbindelse vurdere å utarbeide en forvaltningshåndbok for ph.d.-programmet, gjerne nettbasert, og som er adskilt fra kvalitetssystemet.

Hva sier så dokumentasjonen som komiteen har mottatt? Hvilke deler av kvalitetssystemet er fulgt opp, i hvilken grad har systemet vært i bruk og hvor nyttig er det for fakultetet og instituttet?

Dokumentasjonen som er mottatt inneholder skriftlige oppsummeringer fra dialogmøter mellom institutter og fakultetet om forskerutdanningen. Det er dokumentert oppsummeringer fra møter som er gjennomført med flere institutter spredt over de siste par årene. Alle oppsummeringene inneholder vurderinger av rekruttering, gjennomstrømming og midtveisevaluering. Oppsummeringene varierer med hensyn til hvilke andre temaer/poster de inneholder. Etter komiteens mening er det fornuftig å la noen sentrale temaer være gjennomgående, mens andre er tilpasset aktuelle temaer på rapporteringstidspunktet og instituttenes særpreg.

Under intervjuene med representanter for fakultetets ph.d.-programråd, ble dialogmøtene fremholdt som en viktig del av kvalitetsarbeidet knyttet til ph.d.-programmet. Komiteen mener det er fremlagt gode referater fra dialogmøtene. Referatene tyder på at dialogen har vært åpen og inkluderende, og møtene har vært konstruktive. Komiteen vil fremheve dialogmøtene som et positivt element i kvalitetskulturen og kvalitetsarbeidet ved fakultetet. Fakultetet anbefales å systematisere arbeidet i større grad. Fakultetet bør vurdere å la framdriftsrapportering og programevaluering være temaer i møtene. I dialogmøtene er det ikke fremlagt noen grunnlagstall. Det systematiske analysearbeidet er fraværende, og dersom man leser oppsummeringene på tvers av institutter, er det flere utfordringer/spørsmål som går igjen, og som kunne danne grunnlag for videre analytisk arbeid.

Fakultetet har nylig vært med på å utarbeide en nasjonal portal for doktorgradskurs i samfunnsvitenskapelige fag, noe som under intervjuene ble fremhevet av fakultetet som et viktig og positivt utviklingsarbeid for forskerutdanningen. Dette tiltaket er også omtalt i oppsummeringen fra noen av dialogmøtene. På spørsmål om hva fakultet selv ville fremheve som «best praksis» innen kvalitetsarbeid i forbindelse med ph.d.-programmet, ble portalen fremhevet. Komiteen mener tiltaket er positivt og at det vil være naturlig å gjennomføre en evaluering av tiltaket etter at ordningen har fungert en stund.

Flere av fakultetets fagområder rekrutterer mange eksternt finansierte kandidater, som har sin arbeidsplass ved forskningsinstituttene og andre læresteder. Det fremkom både under intervjuene og i oppsummeringer fra dialogmøter en bekymring for hvordan en sikret kvaliteten på så vel kandidatene som de eksterne veilederne i slike situasjoner. SV-fakultetet har ingen innflytelse på vurderingen av kandidatene når de tilsettes i stipendiatstillinger i instituttsektoren utenfor UiO. Søknader om opptak til fakultetets ph.d.-program behandles av fakultetet etter faglige vurderinger og innstilling fra aktuelt institutt, og der forekommer det at slike kandidater får avslag på søknad om opptak. Komiteen mener

dette kan være et eksempel på et tema som kunne følges opp mer systematisk i etterkant av dialogmøtene. Komiteen kan ikke se mange spor av oppfølgende arbeid etter dialogmøtene i det materialet som er forelagt komiteen. Spredte eksempler finnes blant annet ved at det er gjort et arbeid for å presisere hvilke krav til artikkelbasert ph.d.-grad som gjelder ved fakultetet. For å få systematikk, kontinuitet og oppnå læring gjennom kvalitetsarbeid, er det viktig at dette dokumenteres, at planer om tiltak dokumenteres med angivelse av oppfølgingsansvar og at resultatene av tiltak etterspørres og vurderes.

Det er også dokumentert referater fra programstyret for fakultetets ph.d.-program. I ansvarskartet fremkommer det at programstyret har det koordinerende ansvaret for ph.d.-programmet; programstyret skal fastsette og endre den detaljerte programplanen og fastsette kvalitetssikringstiltak. Programstyret skal også avgjøre søknader om opptak til programmet, i de tilfeller der opptaket er av mer prinsipiell eller kontroversiell karakter. I de referatene komiteen har sett, finner en oftest vedtak og orienteringer i løpende saker av driftsmessig karakter slik som vedtak om endring av studieplaner i flere av studieretningene, en post om oppsummeringer av dialogmøtene i løpet av et år, kvalitetssikring av opptaksrutiner, forslag til forenkling av arkivrutiner ved opptak av eksternt finansierte kandidater ved fakultetet, Utllysning av H.M. Kongens gullmedalje for 2013 – frist for enhetene til å foreslå kandidater osv.

I referatene er kandidatundersøkelsen som UiO sentralt har gjennomført i forbindelse med arbeidet med å utarbeide en ny plattform for ph.d.-utdanningen kort omtalt. I den fremkommer det blant annet at 22 % av SV-fakultets egne ph.d.-kandidater mener opplæringsprogrammet holder «høy kvalitet» og at nærmere 20 % oppgir at kvaliteten er gjennomgående lav. Under intervjuene med representanter for fakultetet fremkom det liten kjennskap til disse resultatene. Komiteen mener programstyret bør etterspørre om de aktuelle fagmiljøene gjennomgår undersøkelsen for å bidra til å vurdere tiltak og/eller gå videre med oppfølgende spørsmål til egne kandidater.

Komiteen ser av et referat som inngår i dokumentasjonen, at opplæringsdelen ved fakultetets ph.d.-program har vært evaluert, men det fremkommer ikke tydelig hvor ofte slike evalueringer gjennomføres og hvordan disse er fulgt opp. Etter komiteens mening bør evaluering av opplæringsdelens kurs gjøres regelmessig, og gjerne etter modell av evaluering av emner på bachelor- og mastergradsnivå.

Ellers merker komiteen seg at det ikke er skriftlige spor av oppsummering av framdriftsrapporter, noe som er oppgitt som en viktig del av kvalitetssopplegget ved fakultetet.

Komiteen har ikke fått seg forelagt noe dokumentasjon på at det er gjennomført en evaluering av ph.d.-programmet i samfunnsvitenskap eller dokumentasjon på utførte evalueringer av læringsmiljøene, slik både UiOs sentrale og fakultetets eget kvalitetssystem foreskriver. I samtalen med representanter fra programmet fremkom det at det ikke har vært vurdert å gjennomføre en internasjonal evaluering av programmet. Komiteen mener det er viktig at ph.d.-programmet evalueres fra eksternt hold og med internasjonal deltagelse i komiteen, slik at en følger opp det sentrale kvalitetssystemets anbefaling om at dette bør utføres hvert femte år.

Innenfor enkelte områder synes det for komiteen som om det foregår en del systematisk kvalitetsarbeid knyttet til forskerutdanningen. Særlig er drift og forvaltning av programmet godt ivaretatt. Imidlertid savner komiteen et klarere beskrevet kvalitetssystem for ph.d.-programmet i samfunnsvitenskap, et strukturert og etterprøvbart opplegg og dokumentasjon på at den informasjon

som samles inn systematisk blir analysert med henblikk på å vurdere tiltak. Når en leser oppsummeringene fra dialogmøter på tvers av institutter, finnes det flere utfordringer og spørsmål som går igjen. Dette kunne danne grunnlag for videre analytisk arbeid med deltagelse fra alle instituttene.

4.3 Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets rutiner for kvalitetssikring av ph.d.-program

Det er fakultetet som har hovedansvar for ph.d.-programmet i realfag. Dekanen har fått delegert ansvar for programmet fra fakultetsstyret. Fakultetet har oppnevnt et ph.d.-programråd som skal fastsette innhold for programmet og oppdatere dette i henhold til faglig utvikling. Programrådet har ansvaret for den helhetlige kvalitetssikringen av undervisningen, vurderingsformer og læringsmiljø i programmet. Hver grunnenhet ved fakultetet har et ph.d.-utvalg, som har ansvaret for å følge opp gjennomføringen av doktorgradsutdanningen for hver enkelt kandidat i samråd med ph.d.-programrådet. Prodekanen for studier har delegert ansvar for saker som gjelder ph.d.-utdanningen ved fakultetet, og programrådet for ph.d.-utdanningen rapporterer til prodekanen som igjen rapporterer til dekanen.

I fakultetets systembeskrivelse gjøres det rede for utvalg og råd samt ansvar og roller i forvaltningen av ph.d.-programmet. I tillegg er det egne avsnitt om tilsetninger i stipendiatstillinger, programtilbud, opptak, veiledning, rapportering, ansvarskart osv. Også systembeskrivelse for MN-fakultetet inneholder, som SV-fakultetets systembeskrivelse, en inndeling av administrasjonen og forvaltningen av programmet i startfasen, gjennomføringsfasen og avslutningsfasen. Det lokale ansvaret fremgår tydeligere i denne fakultetsversjonen av det sentrale systemet.

Systembeskrivelsen inneholder informasjon om både forvaltning, drift og kvalitetssikring av ph.d.-programmet. Etter komiteens oppfatning medfører dette at selve kvalitetssystemet og dets tiltenkte funksjon forsvinner i mengden av informasjon. Det er ikke lett å orientere seg i det som bærer navnet «kvalitetssystem». Det er for eksempel ikke enkelt å få øye på rutiner for hvilken dokumentasjon som skal samles inn – og fra hvilke kilder den bør komme. Ei heller blir det enkelt å finnes ut av hvilket analysearbeid som kreves, linjer i rapporteringssystemet og ev. tiltak som skal følges opp.

MN-fakultetet omtaler ikke evalueringer i forbindelse med kvalitetssikring av ph.d.-programmet. Hverken internasjonal periodisk evaluering av doktorgradsprogrammet eller evalueringer av stipendiatenes fagmiljø er omtalt i systembeskrivelsen. Under intervjuene fremkom det ikke informasjon om hvorvidt dette var noe fakultetet hadde planer/intensjoner om å gjøre. Det er heller ikke dokumentert system for å evaluere ph.d.-kurs i opplæringsdelen¹².

MN-fakultet supplerer kvalitetssystemet med flere styringsdokumenter. Som SV-fakultet har MN utarbeidet et utfyllende sett av regler til UiOs sentrale ph.d.-forskrift. Her gjentas alle de sentrale paragrafene og i tillegg opplyses det om tilleggene er gjort. Fakultetet har også utarbeidet flere detaljerte rutiner for forvaltningen av programmet ledsaget av flytskjemaer. Disse omfatter blant annet tilsetning/opptak, fremdriftsrapportering, tredjesesemesterrapportering, endring av teoretiske pensum, endring i veilederforhold og flere huske-/sjekklistene, for gjennomføring av disputaser, oppnevning av bedømmelseskomite, godkjenning av komiteens innstilling, kjørebok/huskeliste beregnet for stipendiater ansatt i instituttsektoren med hel eller delvis arbeidsplass og oppstart- og

¹² UiO opplyser i tilbakemeldingen på utkast til rapport fra NOKUT, at MN-fakultetet i praksis evaluerer alle emner, også de på ph.d.-nivå

medarbeidersamtaler. Komiteen vil berømme grundigheten i opplegget for administrasjon og forvaltning av programmet, men likevel anbefale at fakultetet arbeider videre med systemets strukturelle oppbygging. Komiteen mener fakultet bør vurdere å skille rutiner for forvaltning av programmet tydeligere fra beskrivelsen av hvordan fakultetet skal samle informasjon om kvaliteten i ph.d.-programmet, analysere denne med tanke på tiltak og hvordan tiltak skal iverksettes og følges opp.

Under intervjuene med de operativt ansvarlige for kvalitetssystemet fikk komiteen beskrevet mange gode eksempler på kvalitetsarbeid og videre planer for dette. Opplegget med tredjesemesterevaluering av kandidater fungerte bra, fagmiljøene fikk positive tilbakemeldinger internasjonalt på sine kandidater, prekvalifisering av utenlandske søkere fungerte godt og kandidatene fikk gode stillinger i arbeidslivet. Fakultetet har ansvaret for opptak av kandidater med ekstern finansiering og med arbeidsplass ved forskningsinstituttene, og praktiserte en grad av residensplikt ved UiO for disse. Det ble også trukket frem at fakultetets veiledere skal delta i den nylig opprettede veilederutdanningen ved UiO.

Komiteen har fått dokumentasjon som viser bruken av informasjonen fra kvalitetsarbeidet. Det er vedlagt dokumentasjon av grunnlagstall til bruk i styringsdialog for årene 2008-2012, korte og summariske referater fra styringsdialoger mellom fakultet og institutter, eksempler på fremdriftsrapportering, eksempler på tredjesemesterrapportering, oppfølgingsmøte i ph.d.-utvalget, en orienteringssak om ph.d.-programmet til fakultetsstyret og korte referat fra møter i ph.d.-programrådet.

Det foreligger tallmateriale/statistikk som viser: antall disputaser, disputaser per institutt, netto gjennomstrømmingstall generelt og spesifisert for per kjønn, antall opptaksavtaler, prosentandel kvinnelige kandidater. Komiteen merker seg at det ikke er noen tall som sier noe om frafallet¹³ i ph.d.-programmet, men mener det er viktig tallmateriale som bør fremskaffes. Det er mulig at manglende tall skyldes manglende systematisk innsamling av data og at utskrivning fra programmene er komplisert. Komiteen kan ikke se av dokumentasjonen hvordan grunnlagstallene er benyttet i rapportering, analyser eller som grunnlag for vurderinger og beslutninger knyttet til sikring og utvikling av ph.d.-programmet ved fakultetet.

Det lages korte referater fra styringsdialogmøter mellom fakultetet og instituttene. Dialogmøtene omhandler ikke bare ph.d.-programmet, men også grunnstudiene ved grunnenhetene. Temaer som angår ph.d.-programmet, har vært medarbeidersamtale med stipendiaten, gjennomstrømming, implementering/oppstart av tredjesemesteroppfølging av ph.d.-kandidaten, fremdriftsrapportering fra stipendiater, om formalitetene ved innlevering av avhandling, ph.d.-utvalgets arbeid og nivå-4 ledelse. Ikke alle institutter rapporterer om ph.d.-programmet. Komiteen anbefaler at alle institutter rapporterer om ph.d.-programmet, slik at en systematisk kan innsamle mer informasjon om programmet ved grunnenhetene.

Et referat fra programrådet for ph.d.-programmet viser at løpende saker av driftsmessig karakter behandles i programrådet. Ut fra materialet har ikke komiteen noe sikkert grunnlag for å fastslå i hvilken grad det arbeides systematisk med sikring og utvikling av kvalitet i programmet. Intervjuene med representanter fra programrådet tydet på at de oppfattet kvaliteten som god både på utdanningen og på kandidatene. Det ble imidlertid også pekt på noen utfordringer knyttet til kommunikasjon og samhandling mellom alle institutter og fakultetet. Enkelte institutter har en krevende situasjon med

¹³ Er holdt utenfor gjennomstrømmingstallene fra DBH.

både stort volum av kandidater og faglig heterogenitet. Videre ble det påpekt utfordringer når det gjelder å skape et godt stipendiatmiljø og det å veilede kandidater ut av ph.d.-programmet.

UiOs spørreundersøkelse til kandidatene fra 2012 viser at 39 % er tilfreds med kvaliteten på opplæringsprogrammet ved MN-fakultetet. Fagmiljøene fremholdt at det er krevende å tilby et variert kursutvalg i opplæringsdelen, og bemerket at studentene har for store forventninger til omfang av kurs i opplæringsdelen. Komiteen kan ikke se at MN-fakultet har et systematisk opplegg for eller har gjennomført evaluering (se fotnote 12) av ph.d.-kursene i opplæringsdelen, og komiteen vil anbefale at dette følges opp nærmere av fakultet

Komiteen fikk inntrykk av at det foregår mye godt kvalitetsarbeid, men komiteen finner ikke dette tydelig dokumentert i skriftlig og systematisk form. Det er vanskelig å orientere seg i beskrivelsen av kvalitetssystemet. Det svekker kvalitetsarbeidet at drift og forvaltning ikke er tydeligere adskilt fra kvalitetssikringsrutinene for programmet. Systembeskrivelsen bør derfor revideres, og det bør utvikles tydeligere rutiner for å innhente informasjon om kvaliteten i ph.d.-programmene. Dette vil utgjøre et sikrere grunnlag for å gjøre analyser med henblikk på tiltak, samt oppfølging og vurdering av resultatene av tiltakene. Likevel vil komiteen understreke at det foreligger beskrivelser av noe av kvalitetsarbeidet og at det er dokumentert planer for systematisk arbeid med videreutvikling av fakultetets ph.d.-program. Komiteen savner imidlertid at fakultetet også ser nærmere på en videre utvikling av kvalitetssystemet for ph.d.-programmet i denne sammenhengen. Dette arbeidet bør koordineres med UiOs arbeid sentralt for mer systematikk i kvalitetssikringen av forskerutdanningen.

4.4 Kvalitetssikring av forskerutdanningen – en oppsummering

Komiteen registrerer at det foreligger et sentralt system som har eksistert siden 2007, og som ifølge dokumentasjonen skal revideres i 2013-2014. I tillegg er det dokumentert fakultetsvise kvalitetssystemer for ph.d.-programmene. Et annet viktig dokument i kvalitetsarbeidet er forskriften for ph.d.-graden ved UiO. Denne avklarer på en tydelig måte ansvarsdeling mellom universitetet sentralt og fakultetene. UiO har valgt å bygge opp sitt sentrale kvalitetssystem for forskerutdanning etter mal av deres egen forskrift. Komiteen mener dette ikke har vært et heldig valg, da det samlet sett har gitt et uoversiktlig system det er vanskelig å orientere seg i. Det er mye informasjon fra ph.d.-forskriften som gjentas og presiseres i det sentrale kvalitetssystemet. Komiteen mener kvalitetssystemet bør forenkles, og unngå gjentakelser av informasjon, og heller stille krav om evaluering og rapportering av kritiske risikofaktorer for kvaliteten i forskerutdanningen ved fakultetene. Systemet burde inneholde rutiner som omfattet veiledning, faglig miljø, fremdrift, frafall, utdanningsdelens kurs, og angi rutiner for å analysere resultater og peke på tiltak som kan iverksettes.

Det sentrale systemet angir at det bør gjennomføres internasjonale evalueringer av ph.d.-programmer med fokus på faglig kvalitet og forskningsresultater og stipendiatenes fagmiljø som UiO sentralt skal ha ansvar for. Det er ikke dokumentert programevalueringer i perioden siden NOKUTs forrige evaluering av kvalitetssystemet. UiO peker selv på at dette skyldes at en har innhentet informasjon fra andre kilder om kvaliteten i programmene, og fremhever NIFUs nasjonale evaluering av forskerutdanningene som en viktig kilde. Komiteen har ikke sett spor av denne evalueringen i noen av fakultetenes kvalitetsarbeid. Sett i sammenheng med UiOs ambisjoner om fremragende utdannings- og forskningsmiljøer, mener komiteen at noen evalueringer burde vært utført. Komiteen mener dette ville kunne gi verdifulle bidrag til arbeidet med å nå målene som UiO har satt seg.

Komiteen vil fremheve det gode kvalitetsarbeidet rapporten «Akademisk, attraktiv og allsidig»¹⁴ representerer. Rapporten er grunnlaget for arbeidet med en ny plattform for ph.d.-utdanningen ved UiO, og den omfattende kandidatundersøkelsen som er gjennomført i 2012. Arbeidsgruppen som har utarbeidet rapporten, har som mandat blant annet å foreslå kvalitetsfremmende tiltak for ph.d.-utdanningen.

Kvalitetsarbeidet ved de to ph.d.-programmene komiteen har undersøkt, viser at fakultetene legger sine systembeskrivelser tett opp til det sentrale systemets angivelser. Det betyr i praksis at noe informasjon gjentas for tredje gang. Dermed videreføres det sentrale systemets uoversiktighet, og hovedvekten av kvalitetsarbeidet knyttes til krav om god drift og forvaltning av programmene. Dette er i seg selv viktig for kvalitet på programmene, men arbeid med evaluering, analyse og tiltak har kommet i bakgrunnen.

Det finnes fakultets- og instituttvise råd og utvalg som bidrar til organiseringen av kvalitetsarbeidet på begge fakultetene. Det er nylig opprettet veilederutdanning ved UiO, som det er store forventninger til på fakultetene. Men ut over dette er kvalitetsarbeidet i for liten grad systematisert. Komiteen savner også bedre dokumentasjon på at de sentrale initiativene i kvalitetsarbeidet, som NIFUs nasjonale undersøkelse av kvalitet i forskerutdanningen og kandidatundersøkelsen representerer, følges opp ved fakultetene og instituttene. Komiteen mener dette er viktige forhold å se nærmere på ved revisjonen av kvalitetssystemet for forskerutdanningen. Det store antallet ph.d.-kandidater som UiO har ansvaret for, og de endringene i arbeidsmarkedet som gjelder for ph.d.-kandidatene, aktualiserer dette.

5 Samlet vurdering av kvalitetssystemet i lys av NOKUTs evalueringskriterier

Den sakkyndige komiteen har i tråd med *forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning* vurdert de respektive sidene ved kvalitetssikringssystemet og de vurderingene av utdanningskvaliteten som institusjonen selv gjør. Vurderingene er gjort med utgangspunkt i NOKUTs kriterier. Komiteen sammenfatter her sine vurderinger i henhold til den strukturen som de fem hovedkriteriene gir.

5.1 Stimulans til kvalitetsarbeid og kvalitetskultur

I møte med institusjonens ledelse fikk komiteen en klar oppfatning av at sikring og utvikling av utdanningskvalitet har høy prioritet. I det pågående arbeidet med å revidere kvalitetssystemet er det lagt opp til å styrke utviklingsaspektet ved systemet. Komiteen mener at dette kan virke stimulerende for kvalitetsarbeidet ved universitetet. På den ene siden fremholder komiteen som positivt at det er muligheter for å etablere kvalitetssystem som tar hensyn til forskjeller mellom fakulteter og fagområder, slik at systemet oppfattes som relevant og meningsfullt i den konteksten hvor det anvendes. På den andre siden vil komiteen påpeke at UiO sentralt bør påse at en har ordninger som sikrer at hvert enkelt fakultet lever opp til kravene i universitetets system. Formålet er ikke å sikre mer ensartethet, men å minimere risikoen for store forskjeller i kvalitetssystemene og kvalitetsarbeidet.

¹⁴ Universitetet i Oslo *Akademisk, attraktiv, allsidig, En helhetlig plattform for ph.d.-utdanning ved Universitetet i Oslo*, Rapport fra en arbeidsgruppe, juni 2012

Revisjonen av systemet legger opp til større autonomi i kvalitetsarbeidet ved fakultetene, samtidig som det fastlegger metoder som gjelder for alle. Dette synes å fungere godt, og stimulerer til engasjement i administrasjonen, blant de ansatte i undervisnings- og forskerstillinger, blant ledere og blant studenter. Komiteen har sett konkrete eksempler på at forslag fra grunnplanet blir fulgt opp, på nye pedagogiske tiltak som iverksettes, og på at økonomiske prioriteringer for å styrke utdanningskvaliteten har virket stimulerende. Komiteen har også sett eksempler på kulturell motstand mot praktisering av kvalitetssystem betegnet som «kontroll» i organisasjonen, men det er ikke unikt for UiO.

Komiteen vil fremheve kvalitetsarbeidet ved MN-fakultetet som positivt og engasjementsskapende. På MN-fakultetet sammenfaller revisjonen av systemet med et målrettet arbeid for å fornye undervisningen og faginnholdet, fremfor alt på bachelornivå. Dette gir kvalitetsarbeidet et ekstra moment. Deltagelsen i kvalitetsarbeidet er bred, både når det gjelder utvikling og sikring av utdanningskvaliteten. Arbeidet er preget av åpenhet og nysgjerrighet, og det har forbindelser til UiOs ambisjoner om å være fremragende, også når det gjelder utdanningskvalitet. Kvalitetsarbeidet ved MN-fakultetet har imidlertid ikke alltid like tydelig kopling til kvalitetssystemet ved UiO.

Komiteen oppfordrer institusjonen til å opprettholde det sterke fokuset på utdanningskvalitet, slik at kvalitetsarbeidet kan stimuleres ytterligere i fagmiljøene. Universitetet bør arbeide videre for å styrke koplingen av kvalitetsarbeidet til elementene i kvalitetssystemet. Institusjonen bør videre styrke arbeidet med erfaringsdeling og spredning av god praksis på tvers av fakultetene, da komiteen tror dette kan stimulere til ytterligere engasjement for kvalitet i utdanningene.

5.2 Mål, plan og ledelsesforankring

Kvalitetssystemet ved UiO er delt i et sentralt system og fakultetsvise kvalitetssystemer. I sum utgjør dette UiOs kvalitetssystem. I *Kvalitetssystemet for utdanningsvirksomheten* (2. april 2012) er det eksplisitt beskrevet hva som er hovedformålet med systemet: *Å bidra til kvalitet og videreutvikling av all utdanning ved universitetet og til at målene for utdanningsvirksomheten og læringsmiljøene realiseres.* I det sentrale system angis ansvars- og arbeidsfordeling som gir retning for alle fakultetene, men fakultetene kan selv tilpasse ansvarsfordelingen ytterligere etter behov. Det er komiteens oppfatning at kvalitetssystemet klart angir ansvarsdeling med aktører, roller og at ansvar er tydelig beskrevet. Komiteen er opptatt av at den fleksibiliteten som fakultetene er gitt til å ta i bruk kvalitetssystemet på ulike måter, bør være faglig begrunnet. Et mer enhetlig system vil gjøre det enklere å sammenligne kvalitet på tvers av fakulteter. UiO bør kontinuerlig vurdere forholdet mellom sentralt og lokale system.

Komiteen konstaterer at det foreligger kvalitetssystemer ved alle fakultetene. Når det gjelder bachelor- og masterstudier, mener komiteen at systemets strukturelle oppbygning er klart beskrevet, og at det arbeides kontinuerlig med å utvikle systemet med tanke på institusjonens behov. Forskerutdanningens kvalitetssystemer skal revideres 2013/14. Når det gjelder denne delen av systemet, er komiteen usikker på om den strukturelle oppbyggingen er transparent og brukervennlig. Ansvarsfordelingen er på plass, og det finnes relevante fora på fakultetene som inngår i systemene ved de to fakultetene komiteen har undersøkt nærmere. Ut fra undersøkelser ved to fakulteter er komiteens hovedinntrykk imidlertid at kvalitetssystemene for forskerutdanningen ved fakultetene primært fremstår som administrative håndbøker for drift og forvaltning av ph.d.-programmet. Systemene har utydelig struktur, er vanskelige å orientere seg i og har produsert lite dokumentert informasjon om kvaliteten i ph.d.-programmene.

Komiteen mener at UiO på dette området har kommet kort med å utvikle et kvalitetssystem tilpasset institusjonens behov.

Komiteen har merket seg at det i utredningsarbeidet som foregår ved UiO i forbindelse med å etablere en helhetlig plattform for ph.d.-utdanningen, er foreslått å innføre mere systematikk i kvalitetssikring av ph.d.-utdanningen ved blant annet å styrke koordinering og samordning på tvers av fakultetene.

Komiteen mener UiO må prioritere å få gjennomført revisjonen av kvalitetssystemet for forskerutdanningen.

5.3 Innhenting av dokumentert informasjon om kvalitet i studiene

Kvalitetssystemet ved UiO legger opp til å innhente dokumentert informasjon fra ansatte i undervisnings- og forskerstillinger, studenter, eksterne fagfeller, tilsynssensor/programrådgivere (som erstatter tilsynssensorer på MN-fakultetet) og arbeidsgivere når det gjelder bachelor- og mastergradsstudier. For forskerutdanningen skal det innhentes dokumentert informasjon fra ph.d.-kandidater, veiledere og eksterne, gjerne internasjonale fagfeller.

Komiteen har sett nærmere på systematisk kvalitetsarbeid i to studieprogram ved to fakulteter. Det innhentes informasjon fra studentevalueringer på emne- og programnivå løpende og periodisk. Dette arbeidet utføres lokalt og nært faget. Komiteen har sett gode eksempler på begge former for evaluering. Ut fra dokumentasjonen og møter med ansatte og studenter, har komiteen et positivt inntrykk av det arbeidet som utføres for å innhente dokumentert informasjon om kvalitet i studier for første og andre syklus. UiO strever i likhet med andre læresteder med lav svarprosent for studentevalueringer basert på webbaserte evalueringsskjemaer. Av den grunn satses det mer på bruk av muntlige fokusgrupper for å samle inn informasjon fra studentene. Komiteen mener dette er en relevant utvikling. Bruken av fokusgrupper gir imidlertid en utfordring med tanke på representativitet, da fokusgruppene ofte vil bestå av de mest engasjerte studentene. Komiteen oppfordrer UiO til å styrke og sikre representativitet i forbindelse med studentevalueringene.

Innføringen av kvalifikasjonsrammeverket innebærer fokus på studentens læringsutbytte av programmer, og UiO forbereder seg på dette ved blant annet å innføre hyppigere bruk av institusjonsomfattende kandidat- og arbeidsgiverundersøkelser. MN-fakultetet har parallelt med dette innført et opplegg for å evaluere profesjonell kompetanse (generell kompetanse). Komiteen har ikke sett resultater av dette, men synes at opplegget virker lovende.

Kvalitetssystemet ved UiO legger opp til at ordningen med bruk av tilsynssensorer skal bidra til å sikre at grader ved UiO holder god standard. Komiteen har sett nærmere på bruken av tilsynssensorer, særlig for kvalitetsarbeid i forbindelse med hele studieprogram. Komiteen har gjennom møtene med de to fakultetene fått et inntrykk av en ordning som ikke fungerer. MN-fakultet har lagt ned ordningen på emnenivå og som erstatning opprettet et opplegg med programrådgivere. Denne ordningen er så ny at det ikke er mulig å vurdere den. I kvalitetssystemet legges stor vekt på ordningen med tilsynssensorer. UiO oppfordres derfor til å foreta en gjennomgang og grundig vurdering av ordningen.

For forskerutdanningen har kvalitetssystemet få og vage rutiner for innhenting av informasjon. Det fremgår av systemet at veileder og kandidat skal levere framdriftsrapport og at fakultetet skal ha årlig rapporteringsrutiner som gjør det mulig å avdekke om veilederforhold ikke fungerer. Systemet foreskriver også at det skal innhentes informasjon fra spørreundersøkelser av ph.d.-kandidatene og fra

internasjonale evalueringer av programmene. Komiteen vil berømme UiO for den gjennomførte spørreundersøkelsen om ph.d.-kandidatenes tilfredshet med utdanningen, men savner at den informasjonen som er innhentet utnyttes systematisk på fakultetsnivå.

5.4 Analyse, vurdering og rapportering

UiO har fra 2011 innført virksomhetsrapportering i en årlig syklus for å gi ledelsen og universitetsstyret innsikt i måloppnåelse og ressursdisponering, som grunnlag for beslutninger, prioriteringer og disponeringer. Rapporteringen er delt i tre tertialer med ulikt fokus. Ifølge dokumentasjonen inngår ikke resultater fra evalueringene i kvalitetssystemet direkte i virksomhetsrapporteringen, med den følge at de eksemplene komiteen har sett på rapportering fra fakultetene, er kortfattede. UiO har selv ønsket et lavere rapporteringstrykk i kvalitetssystemet, og komiteen kan se at dette kan gi positive effekter i organisasjonen. Universitetet bør likevel ha oppmerksomhet fremover på at rapporteringen til ledelsen og styret gir et tilstrekkelig grunnlag for beslutninger og frembringer den informasjon som er nødvendig for å danne seg en oppfatning av kvaliteten i utdanningen. Komiteen vil påpeke at det ikke er enkelt å få oversikt over analyse- og vurderingsarbeidet i det nye rapporteringssystemet, da det fremstår for lite transparent.

Kvalitetssystemet angir at det for underveisevalueringer av emner og studieprogrammer ikke skal utarbeides rapporter, men lages sammendrag. For periodiske evalueringer av program og emner skal det utarbeides rapporter. Komiteen har sett eksempler på gode periodiske programevalueringer for studier i første og andre syklus. I forbindelse med innføringen av kvalifikasjonsrammeverket vil det antagelig fremover være utfordringer knyttet til å evaluere studentenes læringsutbytte av hele program. Komiteen kan se at fakultetene har påbegynt dette arbeidet, men understreker at det er viktig fremover å videreutvikle metoder for å evaluere studentenes læringsutbytte av programmer mer systematisk.

Årsplaner ved de fakultetene komiteen har sett nærmere på, har en god struktur, og det foreligger analyser, vurderinger og forslag til tiltak i planene. Komiteen registrerer at studie- og utdanningskvalitet får stor oppmerksomhet i årsplanene. MN-fakultetet har også utarbeidet en egen utdanningsstrategi som virker ambisiøs, og ved intervjuene med fakultetet møtte komiteen en fakultetsledelse som viste stort engasjement og ønske om å videreutvikle utdanningskvaliteten. SV-fakultetet har på sin side utarbeidet resultatindikatorer med tilhørende ambisjoner i årsplanen. Årsplanene bygger på universitetsstyrets overordnede prioriteringer. Komiteen kan imidlertid ikke med tydelighet se hvordan årsplanene bygger på analyse og tiltaksformuleringer fremkommet på bakgrunn av informasjon fra kvalitetssystemet.

På begge fakultetene er det sentrale råd og utvalg (Forum for studiespørsmål ved SV-fakultetet og Studieutvalget ved MN-fakultetet) som analyserer, drøfter og vurderer spørsmål knyttet til kvaliteten på utdanningen på tvers av instituttene og grunnenhetene. Komiteen har inntrykk av at dette er vel fungerende organer.

På programnivå (instituttet) er programrådene viktige fora for analyse og diskusjon av informasjonen som genereres om kvalitet i utdanningen. Rapporteringen på dette nivået er noe ujevnt dokumentert, men under intervjuene ble det fremholdt av representanter for fakultetene at disse programrådene fungerte godt som arena for kollegiale diskusjoner om programmenes kvalitet. Det utarbeides rapporter der det tas stilling til nedlegging eller videreføring av programmer, og komiteen har sett

relevante eksempler på dette. Det fremkom under intervjuene at statistikk og grunnlagsdata på emne- og programnivå, ikke fyller behovene instituttene har i dag, og at dette svekker kvalitetsarbeidet.

For forskerutdanningene er universitetet kommet kortere med hensyn til informasjonsinnhenting om kvaliteten i utdanningene. Universitetet har nylig igangsatt et arbeid med ny plattform for ph.d.-utdanningen. Det er gjennomført en spørreundersøkelse om kandidatenes tilfredshet med utdanningen. Det er foreløpig ikke gjennomført evalueringer av ph.d.-programmer slik som anbefales i systemet. Uten slike evalueringer av ph.d.-programmer, er grunnlaget for å foreta analyser og vurderinger dermed begrenset. På SV-fakultetet holdes dialogmøter mellom fakultetet og institutter om forskerutdanning. Møtene kan i seg selv være kilder til informasjon om kvaliteten i forskerutdanningen. Selv om mange forhold drøftes i dialogmøtene, mener komiteen at det er viktig å få på plass en systematisk evaluering av forskerutdanningen. Et forslag til systematisk evaluering er å regelmessig evaluere ph.d.-kursene i opplæringsdelen.

5.5 Bruk av kunnskap til kvalitetsforbedring

Komiteen har fått presentert flere eksempler på konkrete kvalitetsforbedrende og utviklende tiltak, spesielt i forbindelse med studier i første og andre syklus. Studentene komiteen møtte ved begge fakultetene, ga gode tilbakemeldinger på at deres synspunkter og forslag ble tatt på alvor. De opplevde at ledelsen og lærerne var opptatt av å utvikle kvaliteten i utdanningen. Det er dokumentert oppfølgningstiltak som følge av evaluering av undervisningen. Komiteen merker seg også at det har vært en egen satsing på studiekvalitet i årsplanen for 2010, og det fremgår at det er iverksatt flere tiltak. Tertialrapporteringen er bygget opp slik at målene for UiOs virksomhet er ledsaget av tiltak som igjen blir vurdert med tanke på om tiltakene er gjennomført ved neste års rapportering. På institusjonsnivå synes dette å fungere godt.

På fakultetsnivå og på instituttnivået har komiteen fått dokumentert at tiltak iverksettes. På MN-fakultetet har prosjektet *Computing in Science Education* en stor plass. Det er også gjennomført en rekke tiltak for bedre individtilpassing av undervisningen. Alt dette er godt dokumentert og gjennomført. Ved SV-fakultetet er det ikke like synlig hvilke tiltak som er gjennomført. For begge fakultetene er først og fremst tiltak for studier i første og andre syklus dokumentert. Når det gjelder forskerutdanning, er færre tiltak dokumentert.

«Idébanken» for undervisning og læring inneholder en rekke eksempler på tiltak for å styrke og inspirere til bedre kvalitet i undervisningen. Det ble under intervjuene rapportert om positive erfaringer med det nylig innførte årlige studiekvalitetsseminaret, hvor UiOs ledelse møter fakultetene til dialog om utdannings- og studiekvalitet. Tiltakene er gode, og universitetet bør ha oppmerksomhet fremover på at ordningene holdes ved like og videreutvikles.

6 Konklusjon – har Universitetet i Oslo et tilfredsstillende system for kvalitetssikring av utdanningen?

Det er en krevende oppgave å sikre og utvikle utdanningskvalitet ved en så stor og kompleks institusjon som UiO. Komiteens inntrykk er at UiO på emne, program, institutt, fakultet og på institusjonelt nivå har et kvalitetssystem som løser viktige kvalitetsutfordringer. UiOs revisjon av kvalitetssystemet i 2012, med en klar dreining mot at systemet skal stimulere til utviklings- og forbedringsarbeid, og ikke primært til kontroll, har hatt en positiv effekt på kvalitetsarbeidet og holdningen til dette.

Komiteen har sett nærmere på to av åtte fakulteter og konkluderer med at kvalitetssystemet inneholder et godt opplegg for kvalitetsarbeid vedrørende studieprogram på bachelor- og mastergradsnivå. Komiteen har kritiske merknader til kvalitetssystemets ordning med tilsynssensor. Komiteen har sett eksempler på bruk av ordningen i forbindelse med kvalitetssikring av studieprogram, og det viser at ordningen må evalueres med tanke på å styrkes eller legges om.

For forskerutdanningen er kvalitetssystemet mindre utviklet enn systemet for studier i første og andre syklus. Komiteen er klar over at UiO skal revidere kvalitetssystemet for forskerutdanningen i 2013-14, men komiteen har kritiske merknader til det gjeldende systemets oppbygging, dets krav til kvalitetssikringsrutiner og den manglende målbevisstheten om hva et kvalitetssystem skal benyttes til i forbindelse med forskerutdanningen. Komiteen vil imidlertid fremheve at kvalitetsarbeidet som er påbegynt sentralt med en ny plattform for ph.d.-utdanningen, styrker inntrykket av et systematisk kvalitetsarbeid. UiO må prioritere å revidere kvalitetssystemet for forskerutdanningen. Komiteen kan se at dette arbeidet er påbegynt på institusjonelt nivå, men fakultetene har kommet kortere med arbeidet.

Komiteen vil etter en helhetlig vurdering anbefale at UiOs system for kvalitetssikring av utdanningen godkjennes.

7 Komiteens råd om videreutvikling av kvalitetsarbeidet

- UiO har lagt opp til stor frihet ved bruk av kvalitetssystemet ved fakultetene. Autonomien har virket stimulerende for kvalitetsarbeidet, men UiO bør også være oppmerksom slik at institusjonens mulighet til å sammenligne kvalitet på tvers av fakulteter ikke svekkes.
- UiO må prioritere arbeidet med å utarbeide et kvalitetssystem for forskerutdanningen som er tilpasset institusjonens behov, og institusjonen bør samtidig vurdere å samle alle retningslinjer som er knyttet til administrasjon og forvaltning av ph.d.-programmene i en håndbok for ph.d.-programmer.
- UiO bør vurdere å gjennomføre internasjonal evaluering av noen av fakultetenes ph.d.-programmer.
- MN-fakultetet bør styrke ordningen med CSE ved å evaluere konsekvensene av prosjektet. I lys av hvor sentralt prosjektet er som en bærende idé i utviklingen av utdanningen ved MN-fakultetet, bør arbeidet med å finne gode evalueringmetoder prioriteres. Dette gjelder også generelt for alle store utviklingsprosjekter. UiO bør undersøke om andre fakulteter kan ha nytte av CSE-prosjektet.
- Spredning av god undervisningspraksis gjennom UiOs idébank for undervisning og læring er et godt tiltak. Ordningen bør utvikles videre og gjøres bedre kjent. Eksempler fra forskerutdanningen bør også være representert i idébanken.
- UiO må gjennomgå og vurdere ordningen med tilsynssensorer som en del av kvalitetssystemet.
- UiO bør arbeide frem bedre tilpassede grunnlagsdata i forbindelse med kvalitetssikring på emne- og programnivå.
- UiO bør styrke bruken av fokusgrupper med tanke på representativitet i forbindelse med studentevalueringer.

8 Vedlegg

8.1 Program for den sakkyndige komiteens hovedbesøk ved institusjonen

27. august 2013: Møter med fakultetsledelse og med representanter fra forskerutdanningene ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Tid	Møte med	Deltagere fra UiO
08.45-09.00	Komiteemøte	
09.00-10.30	Fakultetsledelsen fra det matematisk-naturvitenskapelige	

	fakultet (MN) og det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV)	
11.00-12.00	Personer med ansvar for phd-utdanning (SV)	
12.00-13.00	Lunsj	
13.15-14.15	Personer med ansvar for phd-utdanning (MN)	
14.30-15.45	Personer med erfaring som phd-veiledere	
16.00-16.45	Phd-studenter	
16.45-17.15	komitemøte	

28. august 2013: Kvalitetssikring av studieprogrammet *Fysikk, astronomi og meteorologi* ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Tid	Møte med	Deltagere fra UiO
08.45-09.00	Komitemøte	
09.00-09.45	Personer med ansvar for studieprogrammet	
10.00-10.45	Personer som underviser i programmet	
11.00-11.30	Studenter med verv	
11.30-12.00	Studenter uten verv	
12.00-13.00	Lunsj	
13.15-14.00	Studieutvalget ved MN	
14.15-15.15	tilsynssensorer for studieprogrammet	
15.15-16.00	Komitemøte	

29. august 2013 Kvalitetssikring av studieprogrammet *Statsvitenskap (bachelor)* ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Tid	Møte med	Deltagere fra UiO
08.45-09.00	Komite møte	
09.00-09.45	Personer med ansvar for studieprogrammet	
10.00-10.45	Personer som underviser i programmet	
11.00-11.30	Studenter med verv	
11.30-12.00	Studenter uten verv	
12.00-13.00	Lunsj	
12.00-12.45	Forum for studiespørsmål	
13.00-14.00	tilsynssensorer for studieprogrammet	
14.00-15.00	Komite møte	
15.00-15.30	Avsluttende møte med UiOs øverste ledelse og fakultetsledelse ved de to valgte fakultet	
15.30-16.00	Avsluttende komite møte	

8.2 Den sakkyndige komiteens mandat

MANDAT FOR SAKKYNDIGE KOMITEER VED EVALUERING AV INSTITUSJONENES KVALITETSSIKRINGSSYSTEM

Fastsatt av NOKUTs styre 5. mai 2003, revidert 17.12. 2008, tilpasset Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning av 1. februar 2010.

Den sakkyndige komiteen skal evaluere institusjonens system for kvalitetssikring av utdanningen, og vurdere om dette er tilfredsstillende i forhold til gjeldende forskrift og NOKUTs evalueringskriterier.

Komiteen skal gi en entydig og begrunnet konklusjon om hvorvidt institusjonens system for kvalitetssikring er tilfredsstillende. Evalueringen skal gjennomføres med en konstruktiv holdning til institusjonen, og komiteen skal også gi råd om det videre kvalitetsarbeid ved institusjonen.

Hvis evalueringen avdekker klare indikasjoner på alvorlig kvalitetssvikt i enkeltstudier skal dette bemerkes i komiteens rapport.

Komiteens vurdering skal baseres på følgende materiale:

- Institusjonens beskrivelse av kvalitetssikringssystemet.
- Dokumentasjon av utført kvalitetssikring / kvalitetsarbeid som institusjonen legger fram. Komiteen kan be om å få seg forelagt et hvilket som helst materiale som den anser at kan ha betydning for vurderingen.
- Komiteens erfaringer og funn ved institusjonsbesøk. Komiteen avgjør hvem den vil treffe og hvilke enheter den vil besøke. Komiteen skal nedfelle sine vurderinger, konklusjoner og anbefalinger i en skriftlig rapport.

Komiteen skal kvalitetssikre rapportens faktiske opplysninger før den avgis.

Komiteen arbeider på oppdrag fra og avgir sin rapport til NOKUT. Oppdraget er avsluttet når NOKUT har fattet vedtak i saken. Inntil oppdraget er avsluttet, skal de sakkyndige ikke ta del i den offentlige debatt om saken.

8.3 Dokumentasjon fra Universitetet i Oslo

Dokumentasjon mottatt forut for innledende besøk

- redegjørelse for studiekvalitetsarbeidet ved Universitetet i Oslo
- strategi 2020
- systembeskrivelse og kvalitetssikringen ved UiO
- Uios plattform for ph.d.-utdanning
- UiOs årsplan 2010, 2011 og 2012
- studiekvalitetsrapport 2010
- styrets tertialrapporter 2011 og 2012
- UiOs veiledning for bruk av kvalifikasjonsrammeverket
- liste over UiOs enheter

Dokumentasjon lagt frem forut hovedbesøket

- kvalitetssystem fra åtte fakulteter ved UiO
- Akademisk, attraktiv, allsidig – en helhetlig plattform for ph.d.-utdanningen ved UiO, rapport fra en arbeidsgruppe, juni 2012
- Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved UiO
- doktorgradsstudiet ved UiO – resultater fra en spørreundersøkelse blant doktorgradskandidatene, mai 2012
- kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av utdanningen ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
 - årsplan og rapportering fra MN-fakultetet 2011 og 2012
 - rapporter og referater fra studieutvalget ved MN-fakultetet
 - kvalitetssystemet for ph.d.-programmet ved MN-fakultetet
 - div styringsdokumenter i forbindelse med kvalitetssikring av ph.d.programmet
 - referater fra styringsdialog, ph.d.-programrådsmøter
 - eksempler på rapportering i forbindelse med kvalitetssikring av ph.d.programmet
 - kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av studieprogrammet Fysikk, astronomi og meteorologi (FAM)
 - dokumentasjon på evalueringer av FAM-programmet, emner
 - eksempler på spørreskjema til studenter
 - referater fra FAM-programrådsmøter
 - eksempler referat på styringsdialogmøter, rapporter om studiekvalitetsmidler
 - eksempel på tilsynsrapport
- NOKUT evaluering – sammenfatning og dokumentasjon fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet
 - kvalitetssystemet for utdanningen (BA,MA og Ph.d.)
 - fakultetets årsplan 2012 og 2013
 - oversikt over gjennomførte og planlagte periodiske evalueringer av studieprogram
 - eksempler på fakultetets kvalitetsrapportering til institusjonsledelsen
 - eksempler på referater fra Forum for studiespørsmål

- opptaksreglement for ph.d.-programmet og utfyllende regler til forskrift or ph.d.-graden ved UiO
- programevalueringer/oppsummeringer av dialogmøter
- eksempler på framdriftsrapporter (phd)
- referater fra programstyret f ph.d.-programmet
- Dokumentasjon fra Institutt for statsvitenskap (ISV) (eksempler på: evalueringer, evalueringsskjemaer, oppsummeringer/rapportering av svar, rapportering om prioriteringer, tiltak og oppfølging, eksempler på rapportering fra ISV til fakultetet, eksempler på resultater av bruk av tilsynssensor).

Dokumentasjon lagt frem etter hovedbesøket

- Brev fra UiO: «NOKUTs evaluering av UiOs kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten – svar på spørsmål og anmodning om ytterligere dokumentasjon», oktober 2013

8.4 NOKUTs evalueringskriterier

Ved evaluering av institusjonenes interne kvalitetsarbeid gjøres det en helhetlig vurdering av kvalitetssikringssystemet og institusjonenes aktive bruk av det. Det skal legges vekt på:

- a. Stimulans til kvalitetsarbeid og kvalitetskultur: om institusjonen stimulerer til engasjement for kvalitetsarbeid blant ansatte og studenter og deres demokratiske organer,
- b. Mål, plan og ledelsesforankring: om mål, ansvar, prosesser og aktører som inngår i kvalitetssystemet er klart beskrevet (systemets strukturelle oppbygning), og hvordan systemet for kvalitetssikring utvikles i tråd med institusjonenes behov,
- c. Innhenting av dokumentert informasjon om kvalitet i studiene: om sikring og vurdering av kvaliteten i hvert enkelt studium bygger på dokumentert informasjon som systematisk innhentes fra flere kilder, og om det er særskilte prosesser for å kvalitetssikre oppretting av nye studier,
- d. Analyse, vurdering og rapportering: om den informasjonen som systemet genererer analyseres, vurderes og framstilles for ansvarlige fora og ledernivå,
- e. Bruk av kunnskap til kvalitetsforbedring: om tiltak for forbedringer iverksettes på grunnlag av de kvalitetsanalyser som gjøres.

Merknad til kapittel 6

Institusjonene skal kontinuerlig og systematisk arbeide for å sikre og forbedre kvaliteten i utdanningen. Det interne systemet for kvalitetssikring av utdanningen skal frambringe kunnskap institusjonen trenger i sikringen og utviklingen av utdanningene som tilbys. Kvalitetssikringen skal omfatte alle studietilbud som en institusjon gir, alle deler av studiet og alle formidlingsformer. Gjennom faste rutiner og prosesser i en årlig syklus frembringes, vurderes og anvendes informasjon om det enkelte studium, og om institusjonens utdanningsvirksomhet generelt.

Institusjonens system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten er institusjonens eiendom. Det er derfor institusjonen selv som ut fra egen størrelse, faglig profil og andre lokale behov bestemmer hvordan det skal utformes. Det samme gjelder for den dokumentasjonen som systemet frembringer.

8.5 Institusjonens uttalelse

UiO • Universitetet i Oslo

NOKUT - Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen
Postboks 1708 Vika
0121 Oslo

Dato: 08.01.2014
Deres ref.: 11/582-29
Vår ref.: 2012/10331 ANNEGGRU

Evaluering av kvalitetssystemet for utdanningsvirksomheten ved Universitetet i Oslo: Rapport fra sakkyndig komité

Universitetet i Oslo mottok evalueringsrapport fra den sakkyndige komiteen 09.12.13. Vi opplever rapporten som grundig og finner det gledelig at komiteens vurderinger i all hovedsak samsvarer med UiOs vurderinger av styrker og svakheter i kvalitetssystemet for utdanningsvirksomheten.

Universitetet i Oslo har fått konkrete og nyttige innspill til forbedringer i kvalitetssystemet. Vi legger nå opp til en prosess for å følge opp komiteens anbefalinger som blant annet skal munne ut i et revidert kvalitetssystem for hele utdanningsporteføljen i løpet av 2014.

Universitetet i Oslo takker NOKUT og den sakkyndige komiteen for en god dialog og lærerik prosess.

Med hilsen

Ole Petter Ottesen
rektor

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
Universitetsdirektør

Saksbehandler: Anne Grete Grude, a.g.grude@admin.uio.no/ Jonny R. Sundnes, j.r.sundnes@admin.uio.no

Rektor
Postadr.: Postboks 1072 Blindern, 0316 Oslo
Kontoradr.: Lucy Smiths hus,
Problemveien 7, 9. et., 0313 Oslo

Telefon: 22 85 63 03
Telefaks: 22 85 44 42
postmottak@admin.uio.no
www.uio.no
Org.nr.: 971 035 854